

Pomáháme dětem s vývojovými poruchami učení

Monika Valeriánová

Bakalářská práce
2007

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Monika VALERIÁNOVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Integrace handicapovaných dětí do základních škol**

Zásady pro vypracování:

Terminologické pojetí vývojových poruch učení
Klasifikace
Zvláštnosti psychického vývoje jedinců s VPU
Edukace jedinců s VPU
Specifické podmínky vzdělávání
Současný stav intergrace v ZŠ ve Zlíně
Návrh projektu – dotace

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MICHALÍK, J. Školská integrace dětí se zdravotním postižením na základních školách v České republice. Olomouc: UP, 2005.

MONATOVÁ, L. Pedagogika speciální. Brno: MU, 1995.

MÜLLER, O. a kol. Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole. Olomouc: UP, 2001.

POKORNÁ, V. Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování. Praha: Portál, 2001.

VÍTKOVÁ, M. (ed.) Integrativní speciální pedagogika. Integrace školní a sociální. Brno: Paido, 2004.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jiřina Muchová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

23. února 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

25. května 2007

Ve Zlíně dne 23. února 2007

Ing. Jitka Chudárová
pověřená děkanka

L.S.

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

V současné době se stále více prosazuje směr humanizace škol s cílem učinit dnešní běžnou základní školu místem, kde se budou společně vzdělávat děti a mládež s postižením a bez postižení. Snahou je tedy realizace pozitivní integrace handicapovaných do škol hlavního vzdělávacího proudu.

V uplynulých stoletích vyvinula speciální pedagogika, která se zabývá problematikou osob s handicapem, celou řadu poznatků, koncepcí a metod. Ty jsou užitečné nejen pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ale i pro pedagogy, rodiče, kteří se učí pracovat s těmito žáky/děti, pomáhají jim překonávat překážky z oblasti vzdělávání, socializace, vychovávají je jako rovnoprávné členy společnosti.

Zdařilé integraci však musí předcházet vytvoření celého souboru určitých podmínek, bez nichž je zbytečné i nezodpovědné dítě s handicapem do běžné školy přijmout. Kromě rodiny samotného žáka musí být připravena hlavně škola, a to po všech stránkách.

Do běžných základních škol jsou nejčastěji integrovány děti s vývojovými poruchami učení, které se řadí k aktuálním problémům současného školství. Právě problematikou vývojových poruch učení a otázkami integrace se blíže zabývá i tato bakalářská práce, která je rozčleněna na dvě základní části.

V teoretické části jsou uvedeny základní informace o VPU, pojednává o jejich podstatě, příčinách, projevech, možnostech nápravy, a to zejména používaných metodách a technikách při procesu nápravy.

V další části je rozpracována právní úprava školské integrace a edukace, diagnostika poruch učení a možnosti využití individuálního vzdělávacího plánu.

Praktická část obsahuje analýzu současného stavu integrace žáků s vývojovými poruchami učení v základních školách ve Zlíně a je doplněna o návrh projektu, který je zaměřen na zkvalitnění výuky v této oblasti.

Klíčová slova:

Integrace, základní škola, vývojové poruchy učení, dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, příčiny vývojových poruch učení, diagnostika vývojových poruch učení, speciální vzdělávací potřeby.

ABSTRACT

At the present time the direction towards humanization of schools is supported with the aim to make today's primary school a place where handicapped children will study together with children without handicap. There is some effort for the realization of positive integration for children with some handicap in school within the basic educational trend.

In former times the special pedagogy has developed to many pieces of knowledge, conception and methods in the field of care for people with some handicap. This is useful not only for pupils with special education needs but also for educators, parents who have been learning to work with those pupils/children, they help them to overcome barriers in education, socialization and they educate them as equal members of our communities.

Some special conditions must precede successful integration, without them it is useless and irresponsible to accept a child with some handicap to primary school. The school and family must be prepared to all intents and purposes.

Children with learning disabilities, which belong to actual problems of the current education system, are integrated most often to primary schools. The problem of learning disabilities and integration is considered in this Bachelor thesis which is divided into two parts.

The theoretical part contains the basic information about learning disabilities, their substance, causes, modalities, possibilities of rehabilitation and especially the using methods and technics by the rehabilitation process.

In other part there are described the legal regulations of school integration and education, diagnostic of learning disabilities and improvement of an individual education plan.

The practical part contains a current analysis of the integration process at primary schools in Zlín relating to pupils with learning disabilities and it is completed by the suggestion of a project concentrating on improving the education process.

Keywords:

Integration, Primary school, Learning disabilities, Dyslexia, Dysgraphia, Dysorexia, Dyslogia, cause of Learning disabilities, diagnostic of Learning disabilities, Special Education Needs.

Poděkování

Touto cestou bych chtěla velmi poděkovat vedoucí mé bakalářské práce paní Mgr. Jiřině Muchové za velmi užitečnou metodickou pomoc, za cenné rady a připomínky, které mi při vypracování této práce poskytla.

Monika Valeriánová

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 INTEGRACE	12
1.1 INTEGRACE DĚTÍ S VÝVOJOVÝMI PORUCHAMI UČENÍ.....	12
1.2 TERMINOLOGICKÉ POJETÍ VÝVOJOVÝCH PORUCH UČENÍ.....	13
1.3 KLASIFIKACE VÝVOJOVÝCH PORUCH UČENÍ.....	14
1.3.1 Dyslexie.....	15
1.3.2 Dysgrafie	16
1.3.3 Dysortografie.....	17
1.3.4 Dyskalkulie.....	18
1.4 ETIOLOGIE VÝVOJOVÝCH PORUCH UČENÍ.....	19
1.5 ZVLÁŠTNOSTI PSYCHICKÉHO VÝVOJE JEDINCŮ S VPU	20
2 PRÁVNÍ ÚPRAVA ŠKOLSKÉ INTEGRACE A EDUKACE	22
2.1 SPECIFICKÉ PODMÍNKY VZDĚLÁVÁNÍ JEDINCŮ SE SVP	23
2.2 EDUKACE JEDINCŮ S VÝVOJOVÝMI PORUCHAMI UČENÍ	24
2.2.1 Diagnostika vývojových poruch učení	25
2.2.2 Individuální vzdělávací plán	26
2.3 HODNOCENÍ A KLASIFIKACE ŽÁKŮ S VÝVOJOVÝMI PORUCHAMI UČENÍ	28
3 NÁPRAVA VÝVOJOVÝCH PORUCH UČENÍ	30
3.1 HLAVNÍ ZÁSADY NÁPRAVY VÝVOJOVÝCH PORUCH UČENÍ.....	30
3.1.1 Doporučení pro práci s dětmi pro učitele.....	31
3.1.2 Doporučení pro práci s dětmi pro rodiče	33
3.2 TECHNIKY NÁPRAVY VÝVOJOVÝCH PORUCH UČENÍ.....	33
3.3 VYUŽITÍ VÝPOČETNÍ TECHNIKY	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
4 SOUČASNÝ STAV INTEGRACE V ZŠ VE ZLÍNĚ	39
4.1 PREZENTACE VÝSLEDKŮ PRŮZKUMU	39
4.1.1 Podklady k projektu.....	45
5 STRUKTURÁLNÍ FONDY EVROPSKÉ UNIE	47
5.1 JAK NAPSAT EVROPSKÝ PROJEKT?.....	48
5.2 NÁVRH PROJEKTU	49
5.2.1 Komentář k projektu.....	58
ZÁVĚR	60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	64
SEZNAM OBRÁZKŮ	65

SEZNAM TABULEK	66
SEZNAM PŘÍLOH.....	67

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila problematiku vývojových poruch učení (VPU). Tento pojem se stále více dostává do povědomí celé společnosti. Alarmující zvyšující se tendence nárůstu těchto poruch vyvolává potřebu a nutnost se touto problematikou zabývat a podrobně seznámit. Příznaky vývojových poruch učení způsobují selhávání dítěte ve školních výkonech a promítají se do úrovně jeho práce a koncentrace. Znemožňují dítěti správně reagovat, porozumět pokynům, plnit běžné úkoly a sledovat instrukce učitele v běžném tempu. Opakující se neúspěchy vyvolávají v dítěti pocity úzkosti, frustrace, strachu, které jsou mnohdy horší než porucha sama.

Vývojové poruchy učení tedy nepříznivě ovlivňují vzdělávací a osobnostní rozvoj dětí školního věku. Tím je ovlivněn rozvoj kognitivních a intelektových funkcí, který nemusí probíhat optimálně. Proto bychom měli těmto funkcím věnovat dostatečnou pozornost a rozvíjet je vhodnými speciálními nápravnými metodami. Při včasné zjištění poruchy a kvalitní reedukační péči a podpoře může dojít ke zmírnění či úplnému odstranění vzdělávacích obtíží. Složitý úkol plní nejen učitelé, ale i rodiče, protože tyto poruchy nelze medicínsky odstranit, je nutné je řešit komplexně jako systém s mnoha souvisejícími skutečnostmi. Úspěch dítěte záleží na rodinném prostředí, na postoji k dítěti, do jaké míry je rodina ochotna spolupracovat a věnovat čas dítěti při nápravě.

Se všemi těmito specifiky, které souvisejí s edukací jedinců s vývojovými poruchami učení, se konkrétněji zabývám v teoretické části. Snažila jsem se, aby jednotlivé kapitoly napomohly k rychlé orientaci v této problematice a aby celá má práce, hlavně praktická část, vedla k zamyšlení, popř. motivovala k novým alternativním způsobům podpory jedinců s VPU.

Jak jsem již nastínila, tato bakalářská práce je rozčleněna na dvě hlavní části. V teoretické části uvádím základní informace o vývojových poruchách učení, praktická část obsahuje výsledky průzkumu, který jsem provedla dotazníkovou metodou ve zlínských základních školách. V rámci svého průzkumu a celé práce jsem si stanovila **dva hlavní cíle**.

Prvním cílem bylo zjištění současného stavu integrace dětí s vývojovými poruchami v základních školách ve Zlíně (počet dětí s diagnostikovanou poruchou učení, míra informovanosti učitelů o problematice, názory učitelů apod.). Ověření před průzkumem stanovených předpokladů.

Druhý cíl jsem si stanovila jako konkrétní pomoc školám. Za tímto účelem jsem sestavila otázky tak, aby učitelé mohli zvolit z nabízených variant pomoci, např. absolvovat akreditovaný kurz na téma vývojové poruchy učení, mít k dispozici speciální odborné publikace a další. Dle konkrétních požadavků učitelů jsem zpracovala návrh projektu s hlavním cílem - zkvalitnit výuku pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Tento projekt může být předložen v rámci výzvy pro žadatele o poskytnutí dotace prostřednictvím strukturálních fondů v rámci pomoci Evropské unie. Jednalo by se o konkrétní finanční pomoc školám. Jelikož by byl žadatelem o dotaci jeden subjekt, a to statutární město Zlín, školám by pak odpadla náročná administrativní zátěž, která je spojená s přípravou a realizací projektu. I když je hlavní cíl projektu - zkvalitnění výuky, zaměřen na žáky s poruchami učení, jistě bude ku prospěchu celému třídnímu kolektivu. Učitel, který je vybaven těmi správnými informacemi, lépe pochopí problémy žáků, lépe si zorganizuje práci apod.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 INTEGRACE

Obecně pojem **integrace** chápeme jako sjednocení v jeden celek. Jesenský, který se u nás nejvíce zabývá touto problematikou, chápe integraci ve školách jako „*dynamický, postupně se rozvíjející pedagogický jev, ve kterém dochází k partnerskému soužití postižených a intaktních na úrovni vzájemně vyvážené adaptace během jejich výchovy a vzdělávání a při jejich aktivním podílu na řešení výchovně vzdělávacích situací*“ (Jesenský, 1995, in Müller, s. 11). Školská integrace není záležitostí pouze postižených, ale měli bychom ji chápat jako systém vzájemně se podmiňujících opatření právních, pedagogických a sociálních, která jsou realizována za aktivní součinnosti všech zainteresovaných.

Úspěšnost integrace však nezávisí pouze na společnosti a podpůrných opatřeních, jako je včasná diagnostika, poradenství, prostředky speciálně pedagogické podpory - osobní asistent, úprava vzdělávacích podmínek, kompenzační a učební pomůcky, ale je úzce spjata hlavně s individualitou každého jedince, jeho psychickými dispozicemi, stupněm postižení a rodinným zázemím.

Proces integrace se v naší republice úspěšně rozvíjí v celkové souvislosti s humánně demokratickými transformacemi našeho systému školství. Projevuje se větší citlivostí k potřebám handicapovaných dětí, a to zejména v umožnění jejich vzdělání v rámci běžných tříd a škol. Z tohoto přístupu mají prospěch jak děti „zdravé“, které se tak učí větší toleranci a respektování potřeb druhých, tak učitelé, kteří mění pohled na žáka a více respektují jeho jedinečnost.

1.1 Integrace dětí s vývojovými poruchami učení

Do běžných základních škol jsou nejčastěji integrovány děti s **vývojovými poruchami učení**, které znamenají velmi širokou škálu různých symptomů a projevují se různými potížemi při porozumění řeči, čtení, psaní, počítání, neobratnosti, nepozornosti a poruchami paměti. Četnost odpovídá statistickým údajům počtu integrovaných dětí do běžných tříd základních škol v letech 1995/96-2003/04, které ve své výzkumné zprávě uvádí Michalík (Michalík, 2005). Např. v letech 2003/04 z celkového počtu 53 550 integrovaných žáků s různými druhy postižení, činil počet integrovaných žáků s vývojovými poruchami učení 49 168, což představuje 91,8 % z celkového počtu integrovaných žáků.

Šturma (in Řičan, Krejčířová, 2006) uvádí, že v dětské populaci nacházíme asi 3 % dětí s vývojovými poruchami učení. Tato nezanedbatelná čísla si vynucují účinnou pomoc těmto dětem. Znamenají nejen rozumět jejich potřebám dle věku a celkové vývojové úrovně, nýbrž i jejich speciálním potřebám, které plynou z jejich oslabení.

1.2 Terminologické pojetí vývojových poruch učení

„Vývojové (specifické) poruchy učení je termín označující heterogenní skupinu obtíží, které se projevují při osvojování a užívání řeči, čtení, psaní, naslouchání a matematiky. Tyto obtíže mají individuální charakter a vznikají na podkladě dysfunkcí centrální nervové soustavy“ (Zelinková, 2003, s. 10).

V historickém kontextu byly vývojové poruchy učení zpočátku vymezovány negativně, a tak se za děti s poruchami učení považovaly děti, které vykazovaly nápadný rozdíl při výukových dovednostech vzhledem k jejich intelektovým možnostem, přičemž nebyly nijak výrazně intelektově, tělesně, smyslově či emocionálně handicapovány.

K rozlišení těchto poruch učení od poruch na podkladě mentální retardace či senzorickeho postizení se užívá termínu „specifické poruchy učení“. Definice amerického Národního poradního výboru pro handicapované děti z roku 1969 říká, že *„děti se specifickými poruchami učení vykazují poruchu v jednom nebo více ze základních psychických procesů, jež zahrnují chápání nebo užívání mluvené či psané řeči. Mohou se projevovat poruchami slyšené řeči, mluvené řeči, čtení, psaní, pravopisu nebo počítání. Patří sem takové okolnosti, jež bývají uváděny ve vztah k percepčním nedostatkům, mozkovému poškození, lehké mozkové dysfunkci, dyslexii, vývojové afázii atd. Nenáleží sem ty problémy v učení, jež jsou primárně způsobeny porušením zraku, sluchu nebo motoriky, mentální retardací, emoční poruchou nebo nepříznivými vlivy prostředí“* (Šturma, in Řičan, Krejčířová, 2006, s. 162).

V české odborné literatuře není zcela sjednocena a jasně definována terminologie specifických poruch učení. Používá se výrazů vývojové poruchy učení, specifické poruchy učení nebo specifické vývojové poruchy (Pokorná, 2001).

Ve své práci budu používat termín **vývojové poruchy učení**, který je nadřazeným termínem pro pojmy, jako je *dyslexie* či *vývojová dyslexie*, *dysgrafie*, *dysortografie* a *dyskalkulie*, které vyjadřují zaměřenost na jednotlivé školní výkony. Vedle těchto poruch se rovněž uvá-

dí i *dysmúzie* (vývojová porucha postihující schopnost vnímání a reprodukce hudby), *dyspinxie* (vývojová porucha v oblasti kreslení) a *dyspraxie* (vývojová porucha obratnosti).

V této práci se budu věnovat základním i nejčastějším školním deficitům, a to v oblasti čtení, psaní a počítání.

1.3 Klasifikace vývojových poruch učení

Světová zdravotnická organizace v 10. revizi Mezinárodní klasifikace nemocí z roku 1992 užívá následující pojmy a číselnou klasifikaci vývojových poruch učení. Najdeme je v kategoriích F80 – F89 *Poruchy psychického vývoje*:

F80 Specifické vývojové poruchy řeči a jazyka

F81 Specifické vývojové poruchy školních dovedností

F81.0 Specifická porucha čtení

F81.1 Specifická porucha psaní

F81.2 Specifická porucha počítání

F81.3 Smíšená porucha školních dovedností

F81.8 Jiné vývojové poruchy školních dovedností

F81.9 Vývojová porucha školních dovedností nespecifikovaná

F82 Specifická vývojová porucha motorické funkce

F83 Smíšené specifické vývojové poruchy

Při diagnostickém procesu se ve většině případů projeví, že se vývojové poruchy učení nevyskytují v jednoznačně definovaných a izolovaných formách. Jde často o určitý komplex příznaků či symptomů, které lze zařadit např. do kategorie dyslexie, dyskalkulie apod.

Předpona *dys-* značí vážné nebo menší narušení příslušné funkce. Pojem *vývojové* je v názvu používán z důvodu jejího výskytu až na určitém stupni vývoje a projevuje se narušením vývoje určitých schopností a dovedností.

Intelektové schopnosti dětí s diagnostikovanou vývojovou poruchou učení jsou většinou průměrné až nadprůměrné. Porucha tedy není způsobena sníženými intelektovými schopnostmi. Bývají porušeny funkce, které jsou nutné pro osvojení čtení, psaní a počítání. Jedná se o funkce percepční (porušeno zejména zrakové a sluchové vnímání), funkce motorické

(jemná a hrubá motorika), funkce kognitivní (např. schopnost koncentrace, pozornost, paměť, myšlení) a funkce senzomotorické (propojení 3 funkcí jmenovaných). Proto vývojové poruchy učení označujeme jako **poruchy funkční**, protože není poškozen tělesný orgán, ale jedná se o narušení určité funkce centrální nervové soustavy.

1.3.1 Dyslexie

Dyslexie je vývojová porucha čtení, při níž se jedinec potýká s problémy s rozpoznáváním a zapamatováním si jednotlivých písmen, zvláště pak s rozlišováním písmen tvarově podobných. Obtíže se projevují v rychlosti čtení, správnosti čtení, v porozumění čteného textu a neschopností naučit se číst běžně používanými výukovými metodami.

Mezi konkrétní dyslektické projevy patří:

- § snížená schopnost spojovat psanou a zvukovou podobu hlásky,
- § obtížné rozlišování tvarů písmen, zejména tvarově podobných,
- § nerozlišování hlásek zvukově si blízkých,
- § nedodržování správného pořadí písmen ve slabice či slově,
- § přidávání písmen, slabik do slov nebo naopak vynechávání,
- § domýšlení si koncovky slova dle jeho správně přečteného začátku,
- § nedodržování délek samohlásek,
- § dvojí čtení: žák čte slovo šepem, pak teprve vyslovuje nahlas,
- § nepochopení obsahu čteného textu (Michalová, 2001).

Členění dyslexie na podkladě percepčních deficitů uvádí Šturma (in Říčan, Krejčířová, 2006). Jedná se o oslabení sluchové, zrakové percepce a obtíže v oblasti motorické. Dyslexie může být diagnostikována na podkladě integračních obtíží, z hlediska lateralizace mozkových hemisfér, na podkladě poruchy dynamiky základních psychických procesů, z hlediska vzájemného vztahu verbální a názorové složky intelektu. Obraz poruchy u každého dítěte má svou jedinečnou tvářnost, kde se dílčí a oslabené i zachované schopnosti prolínají nerozmanitějším způsobem.

1.3.2 Dysgrafie

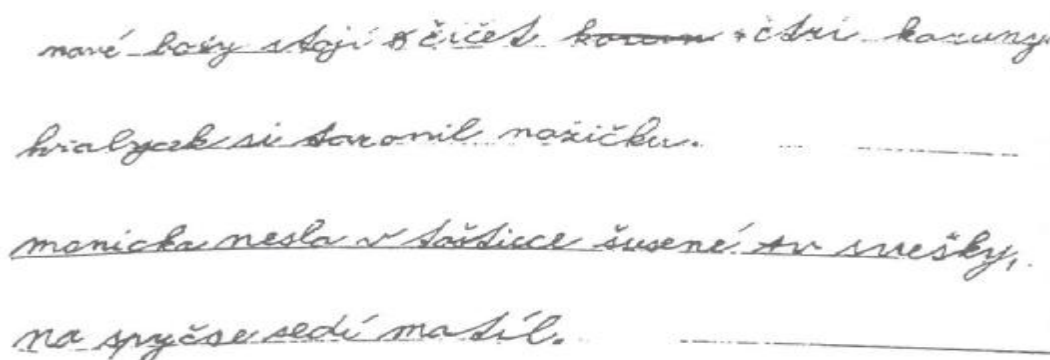
V případě **dysgrafie** se jedná o vývojovou poruchu psaní postihující písemný projev, který bývá nečitelný a neuspořádaný. Obtíže se projevují v nepamatování tvarů písmen, záměnou tvarově podobných písmen, pomalým tempem psaní a celkovou nápadnou formální neobratností písemného projevu.

Při psaní dysgrafik vyčerpá svou kapacitu pozornosti natolik, že již není schopen se plně soustředit na obsahovou a gramatickou stránku psaného projevu. Písařský výkon vyžaduje neúměrně mnoho energie, vytrvalosti a času. Žák často škrtá a přepisuje písmena, písemný projev se celkově jeví jako neupravený. Písmo je příliš velké nebo naopak malé, často obtížně čitelné. Objevuje se tendence k směšování psacího a tiskacího písma, nerovnoměrný sklon a častá neschopnost dodržet psaní na řádku. Slova jsou nedopsána nebo vynechána.

Při pohledu na žáka nás může upozornit nezvyklé držení těla při psaní nebo atypický úchop psacího náčiní – křečovitý úchop prstů.

Podkladem této poruchy bývá nejčastěji porucha motoriky, zvláště jemné, ale někdy i v kombinaci s hrubou. Dále se zde účastní porucha automatizace pohybů, motorické a senzomotorické koordinace. Spolupodílí se zde i nedostatky ve zrakovém vnímání a prostorové orientaci, případně paměti, představivosti, pozornosti, smyslu pro rytmus. Někdy vážně i proces převodu sluchových nebo zrakových vjemů do grafické podoby. Obtíže vznikají i při problémech v lateralizaci (při nevyhraněné nebo zkřížené lateralitě, při přecvičeném praváctví nebo leváctví). Děti se zkříženou lateralitou mívají při psaní a nejen při něm větší nápadně pomalejší pracovní tempo, písmo i úprava jsou snižené kvality. Dítě má často problémy s osvojováním, zapamatováním a s pohotovým vybavováním písmen, převodem tiskacích písmen na psací, zachováním správného tvaru písmen, s navazováním jednotlivých písmen, udržením písma na řádku, s dodržováním velikosti písmen, se zachováním směru psaní a správného sklonu, dodržování správného rozestupu mezi jednotlivými písmeny ve slovech, stejných mezer mezi slovy (Jucovičová, Žáčková, 2005).

Pro názornější představu připojuji ukázkou písemného projevu dítěte s dysgrafií (obr. 1).

Obr. 1. Ukázka psaní dítěte s dysgrafií (podle Pokorné, 2001, s. 210).

Správné znění textu: Nové boty stojí čtyřicet čtyři koruny. Králíček si poranil nožičku. Maminka v taštičce sušené švestky. Na špičce prstu mu seděl motýl.

1.3.3 Dysortografie

Dysortografie znamená vývojovou poruchu pravopisu, která se projevuje tzv. specifickými dysortografickými chybami. Nápadné pravopisné chyby plynoucí z neschopnosti aplikovat i dobře osvojená pravopisná pravidla. Tato porucha často souvisí s dyslexií a dysgrafií. Chybí cit pro jazyk, jehož důsledkem je snížena schopnost skloňovat příslušné druhy slov. Chyby jsou způsobeny také rozsahem pracovní paměti, poruchami procesu automatizace a soustředění, neschopností číst po sobě napsaný text. Dítě není schopno si uvědomit chyby a opravit je.

K specifickým dysortografickým chybám patří:

- § rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek,
- § rozlišování slabik dy-di, ty-ti, ny-ni,
- § rozlišování sykavek,
- § vynechaná, přidaná, přesmyknutá písmena nebo slabiky,
- § hranice slov v písmu.

Tyto chyby jsou ovlivněny především nedostatečně rozvinutým sluchovým vnímáním, vnímáním a reprodukcí rytmu, chápáním obsahu psaného textu, popř. nedostatečným rozvojem

grafomotoriky. Dysortografické projevy jsou většinou vázány na dyslektické, popř. dysgrafické obtíže (Zelinková, 2003; Müller, 2001).

1.3.4 Dyskalkulie

Dyskalkulie je vývojová porucha matematických schopností, která postihuje operace s čísly, matematické představy, prostorové představy apod. Jelikož při řešení matematických úloh se uplatňuje více faktorů, např. verbální, prostorový, numerický, setkáváme se s různými formami dyskalkulie. V literaturách jsou běžně uváděny následující typy:

- § *praktognostická* – žák má narušenou matematickou schopnost manipulace s předměty konkrétními či nakreslenými a jejich přiřazování k symbolu čísla,
- § *verbální* – u žáka vážne schopnost slovně označovat operační znaky, vážne pochopení matematické terminologie ve smyslu určování o ... více, o ... méně, ... krát více/méně; nezvládá slovně označovat matematické úkony, množství a počet prvků,
- § *lexická* – pro žáka je typická neschopnost číst matematické znaky a jejich kombinace, symboly, jako jsou číslice, vícemístná čísla s nulami, tvarově podobná čísla apod.,
- § *grafická* – projevuje se narušenou schopností psát numerické znaky, žák se neumí vyrovnat s příslušným grafickým prostorem, mívá problémy v geometrii,
- § *operacionální* – žák nezvládá provádění matematických operací, operace zaměňuje, nahrazuje složitější jednoduššími, písemně řeší i velice lehké úkoly,
- § *ideognostická* – jedná se o poruchu v chápání matematických pojmů a vztahů mezi nimi, v chápání čísla jako pojmu, jedinec nedovede z paměti vypočítat příklady, které by vzhledem ke své inteligenci a dosaženému fyzickému i mentálnímu věku měl zvládnout zcela bez obtíží.

Při procesu osvojování matematických dovedností má vliv úroveň rozvoje poznávacích funkcí, jako je motorika, sluchová a zraková percepce, prostorová orientace, řeč, rozumové schopnosti, paměť (Michalová, 2001; Müller, 2001).

1.4 Etiologie vývojových poruch učení

Etiologie vývojových poruch učení je velmi obsáhlá a je podmíněna jednotlivými přístupy. Např. Angermaier sestavil ucelený katalog příčin a jeho pojetí vývojových poruch učení je velmi široké. Uvádím jen základní údaje:

- Ø Funkční nedostatky a deficity schopností, např. řečové obtíže, snížená schopnost vizuální diferenciaci, nedostatečná zraková diferenciaci, špatná paměť.
- Ø Poruchy koncentrace a menší odolnost vůči námaze, např. odklon pozornosti, nervozita, neklid, úzkostnost, nesamostatnost, hektický pracovní styl, ztráta odvahy.
- Ø Nedostatečné vnější podmínky, např. mimoškolní faktory, školní faktory.
- Ø Konstituční nedostatky, např. poruchy zraku nebo sluchu, postižení mozku neznámého původu, opožděný tělesný vývoj (Pokorná, 2001).

Na vzniku vývojových poruch se nepodílí pouze jediný činitel. Základní rozdělení tvoří **genetické faktory** a **faktory související s prostředím**. Dle Selikowitz existují přesvědčivé důkazy, že genetický faktor hraje při vzniku vývojových poruch učení svou roli. Mnoho studií ukázalo, že děti s vývojovými poruchami učení mají velice pravděpodobně blízké příbuzné se stejnými potížemi. Všechny typy takových potíží s učením převládají u chlapců oproti dívkám v poměru 3:1. Tato větší náchylnost chlapců poukazuje na skutečnost, že v mnoha případech hrají značnou roli chromozomy typu X. Faktory související s prostředím (rodinné, školní) chápeme spíše jako součást celého systému problémů. Např. jaký měl vliv prenatální vývoj jedince na vznik poruchy, je těžko zjištělný a ověřitelný. Také není snadné definovat optimální rodinné prostředí. Zametat dítěti cestičku, nebo ho vést k samostatnosti?

Další teorie objasňující příčiny vzniku vývojových poruch učení:

- § Teorie nezjistitelného poškození mozku.
- § Teorie menší malformace mozku.
- § Teorie lehké mozkové dysfunkce.
- § Teorie zpožděného dospívání.
- § Teorie selhávání mozkové dominance.

§ Teorie vadného zpracování informací (Selikowitz, 2000).

1.5 Zvláštnosti psychického vývoje jedinců s VPU

U dětí s vývojovými poruchami učení můžeme sledovat řadu zvláštností v jejich vývoji. Je to především *porucha pozornosti*, kdy dítě není schopno se déle soustředit na práci, zaměřuje se na nepodstatné věci, podléhá fantazii, nereaguje na pokyn. Dalšími zvláštnostmi mohou být: *zvýšená unavitelnost, deficity paměti, motorické deficity, obtíže v časoprostorové orientaci, obtíže v jazyce a řeči, emoční labilita, poruchy aktivity, senzorycké integrace a hmatového vnímání* (Müller, 2001).

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem se může stát, že pro většinu postižených dětí umístění do běžné školy může znamenat zmenšení intenzity jejich pocitu odlišnosti. Může se stát, že takové umístění naopak dětské vědomí o rozdílech mezi ním a ostatními dětmi prohloubí. Klíčovým faktorem jsou zde postoje jiných dětí a učitelů. I když dítě vykazuje vysokou inteligenci, není schopno přiměřeně reagovat na pokyny učitele a plnit běžné úkoly. Dítě je často kritizováno, je v neustálém stresu a pěstuje se v něm představa o vlastní neschopnosti.

V souvislosti s nabalováním problémů se u dítěte můžeme setkat s emocionální labilitou, poruchami chování a s celkovým negativním postojem k okolí. Jeho neúspěchy na sebe váží další negativní stavy – strach ze školy, pocity méněcennosti, frustrace a mohou gradovat poruchami v oblasti tělesné, emotivní a sociální (agresivní chování, krádeže). Pokud není porucha rozpoznána včas, je dítě označováno za líné, nevychované, učitel se domnívá, že se rodiče nepodílí dostatečně na přípravě dítěte do školy. Vytváří se na obou stranách nedůvěra, která se zrcadlí v chování dítěte.

Ani přílišná tolerance z důvodu jeho postižení neřeší problém a nepřináší pozitivní změnu u dítěte. Okolí neklade na dítě nároky, moc je nezatěžuje a také nic neočekává. Dítě tak má pocit, že nic nezvládne, že se nic nenaučí, a vlastně to potvrzuje i jeho diagnóza. Často se setkáváme s tzv. nálepkováním – např. „těžko vzdělavatelný“. Takový způsob užívání kategorií může mít velmi negativní účinek a má vliv na postoje lidí. Používání tzv. nálepek zdůrazňuje možné příčiny učebních neúspěchů dětí, obvykle odvádí pozornost od skutečností, které by mohly výrazně prospět k dosažení úspěchu.

Účinná výuka a náprava vývojových poruch učení se uskuteční pouze tehdy, je-li v maximální míře zachován individuální přístup, na jehož základě volíme pro dítě vhodné metody nápravy. Svůj vliv na účinnost má také prostředí, ve kterém dítě žije, postoj učitelů, spolužáků a rodičů. Aby se dítě vyhnulo frustraci z neúspěchu, je nutné mu společnými silami vytvořit klidné prostředí, kde by se mohlo harmonicky rozvíjet a tak úspěšně překonávat svou poruchu. Důležitá je podpora a rozvíjení pozitivního sebehodnocení, víra v sebe i vlastní síly a dovednosti. Děti potřebují hlavně učitelské pochopení a více času na osvojení potřebných znalostí, vědomostí a dovedností. Měli by dítě pozitivně hodnotit, vy-zdvihnout v jeho práci a chování kladné rysy oproti těm nedostačujícím.

Největší břemeno zůstává ale na rodičích, kteří jsou pro dítě největší oporou. Už od malička řeší každodenní problémy související s výchovou a vzděláním dítěte. Znájí dítě nejlépe a pokud si nedokáží poradit, měli by se obrátit na příslušného odborníka.

V České republice je systém pomoci dostatečně funkční. Pro tyto účely jsou zřízeny pedagogicko-psychologické poradny (dále jen PPP), popř. speciálně pedagogická centra (dále jen SPC). Účinné rady může také poskytnout psycholog či speciální pedagog fungující přímo ve školském zařízení apod.

2 PRÁVNÍ ÚPRAVA ŠKOLSKÉ INTEGRACE A EDUKACE

Podmínky školské integrace a edukace žáků s vývojovými poruchami učení do běžných základních škol jsou upraveny zejména **Zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon)**.

Školský zákon rozlišuje tři skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen SVP):

- 1 žáci se **zdravotním postižením**,
- 2 žáci se **zdravotním znevýhodněním**,
- 3 žáci se **sociálním znevýhodněním**.

Zdravotním postižením se pro účely školského zákona rozumí mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení a chování.

Zdravotním znevýhodněním se pro účely školského zákona rozumí zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání.

Sociálním znevýhodněním je pro účely školského zákona: rodinné prostředí s nízkým sociálně-kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy; nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova; postavení azyllanta a účastníka řízení o udělení azylu na území České republiky.

Praxe ukazuje, že nejpočetnější skupinu tvoří žáci s vývojovými poruchami učení, kteří jsou dle školského zákona zařazováni do skupiny žáků se zdravotním postižením.

Někdy ve snaze pomoci žákům, kteří mají podobné problémy s učením, se ve školách zřizují tzv. vyrovnávací třídy. Cílem tohoto sdružování je zajistit dětem nejlepší možnou péči speciálně vyškolenými učiteli, kteří mají v dané problematice hlubší znalosti. Má to jistě své opodstatnění, ale narážíme zde na problém určité kategorizace nebo až segregace.

Na mnoha školách funguje tzv. dyslektický kroužek, ve kterém se speciálně vyškolený pracovník věnuje dětem s obtížemi ve čtení. Dyslektický kroužek je často chápán jako způsob doučování, což v případě nápravy poruch učení je naprosto mylná představa, protože při

nápravě se používají speciální metody, které jsou zaměřeny zejména na rozvoj perцепně motorických funkcí. Doučování tedy plní pouze doplňující funkci. Nespornou nevýhodou je i časový harmonogram fungování kroužku. Jedna vyučovací hodina jedenkrát (v lepších případech dvakrát) týdně v odpoledních hodinách není zrovna optimální řešení.

2.1 Specifické podmínky vzdělávání jedinců se SVP

Při zabezpečování výuky jedinců se **speciálními vzdělávacími potřebami** je nutné respektovat legislativu. Jedná se zejména o Zákon č. 561/2004 Sb. (Školský zákon) a Vyhlášku MŠMT č. 73/2005 Sb. Každá škola si ve vzdělávacím programu určí, za jakých podmínek a jakým způsobem bude výuku žáků se speciálními vzdělávacími potřebami zajišťovat. Bere přitom ohled nejen na vzdělávací potřeby žáka, ale také na podmínky školy, jako je materiální vybavení, počet dětí, kterých se zabezpečení týká, personální zajištění atd. Při vzdělávání mají žáci či studenti právo bezplatně užívat speciální učebnice a speciální didaktické a kompenzační učební pomůcky.

Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb. uvádí, že vzdělávání těchto žáků se uskutečňuje pomocí podpůrných opatření, která jsou **odlišná** nebo jsou poskytována **nad rámec** individuálních pedagogických a organizačních opatření spojených se vzděláváním žáků stejného věku v běžných školách. Podpůrnými opatřeními se rozumí využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů, zařazení předmětů speciálně pedagogické péče, poskytování pedagogicko-psychologických služeb, zajištění služeb asistenta pedagoga, snížení počtu žáků ve třídě, oddělení nebo studijní skupině nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáků.

Speciální vzdělávání se poskytuje žákům, u kterých byly speciální vzdělávací potřeby zjištěny na základě speciálně pedagogického, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením (PPP, SPC) a jejich rozsah a závažnost je důvodem k zařazení žáků do režimu speciálního vzdělávání.

Podle úvodního ustanovení Metodického pokynu MŠMT č.j. 13 711/2001-24 je **žákem s vývojovými poruchami učení žák**, u kterého se porucha projevuje v oblasti učení moto-

rických nebo matematických dovedností nebo jazykových dovedností včetně písemného projevu.

2.2 Edukace jedinců s vývojovými poruchami učení

V České republice je edukace jedinců s vývojovými poruchami učení uskutečňována v rámci **pětistupňového modelu péče** o děti s těmito poruchami (Šturma, in Říčan, Krejčířová, 2006).

1. Nejmírnější formy vývojových poruch učení jsou napravovány přímo v základní škole, v průběhu normálního vyučování. Tato úroveň edukace předpokládá určitou odbornou informovanost, znalost a dovednost aplikovat adekvátní speciální nápravné metody.
2. Na základní škole by dle této úrovně měl působit učitel (specialista v oblasti vývojových poruch učení). Vedle jeho vlastní učitelské práce má roli rádce kolegům učitelům v oblasti poruch učení. Edukace může probíhat ve zvláště vybavených učebnách např. formou výuky v dyslektickém kroužku.
3. V případě výraznějších těžkostí je edukace zajišťována přímo pracovníky např. pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogických center a jinými odbornými pracovišti. Tito odborníci přicházejí za dětmi do školy, anebo děti přicházejí za doprovodu rodičů do odborného pracoviště.
4. Tato úroveň představuje zřízení specializovaných tříd v základních školách a speciálních tříd ve speciálních školách. Plní významnou psychoterapeutickou funkci za účelem zbavení dítěte stavů neurotického napětí či úzkosti, které dítě mohou při jeho potížích provázet.
5. Děti s nejtěžšími (často kombinovanými) formami vývojových poruch učení bývají přijaty do dětské psychiatrické léčebny. U těchto dětí se vyskytuje kombinace více typů vývojových postižení ve výrazné, komplikované, vůči nápravě rezistentní podobě. Komplikovanost např. souvisí s neurotizací těžšího stupně nebo sociálním handicapem souvisejícím s prostředím.

2.2.1 Diagnostika vývojových poruch učení

Při posouzení jednotlivých potíží hraje důležitou úlohu diagnostika učitele. Je východiskem pro vyšetření v **pedagogicko-psychologické poradně**. Učitel se podílí na vypracování školního dotazníku. Ten je použit se souhlasem rodičů jako podklad k celkovému vyšetření v PPP. Na základě provedeného vyšetření pak učitel volí správná opatření sloužící ke zkvalitnění vyučovacího procesu žáka. Např. může se jednat o integraci žáka do běžné třídy základní školy, kde probíhá výuka českého jazyka s reedukačním programem, nebo výuka v běžné třídě a mimo vyučování žák dochází do dyslektického kroužku, dys-centra, do PPP.

PPP provádí speciální pedagogické vyšetření žáků, poskytuje reedukační péči žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Pomoc spočívá ve včasném odhalování žákových obtíží, správné diagnostice a doporučení správného postupu pro vedení dětí s vývojovými poruchami učení na základních školách, kde probíhá proces integrace těchto dětí.

Diagnostika je provedena na základě komplexního posouzení případu, speciálně pedagogického vyšetření, psychologického vyšetření, pedagogické diagnostiky a z rozborů příznaků, příčin a dalších souvislostí v souladu s postupy diferenciální diagnostiky a se zaměřením na rozbor nerovnoměrných výsledků žáka v jednotlivých testech a subtestech.

Pedagogická diagnostika zahrnuje rozbor výsledků školní práce žáka ve vztahu k používaným metodám výuky, porovnání výkonu žáka v jednotlivých vyučovacích předmětech a činnostech s uvedením pozitivních výsledků výkonů žáka, sledování průběhu koncentrace pozornosti a dalších projevů chování.

Psychologické a speciálně pedagogické vyšetření žáka zahrnuje zejména:

- Ø verbální a neverbální test inteligence užívaný pro danou věkovou kategorii se zaměřením na rozbor nerovnoměrných výkonů žáka,
- Ø percepčně kognitivní zkoušky sluchového vnímání a paměti, zrakového vnímání a paměti,
- Ø speciálně didaktické zkoušky vztahující se k příslušné věkové kategorii žáka a typu jeho postižení (zkouška čtení, psaní, pravopisu, zkouška matematických schopností apod.),

- Ø v případě potřeby zahrnuje speciálně pedagogická a psychologická diagnostika další zkoušky, např. zkoušky motoriky, případně logopedické vyšetření, zkoušku prostorové a časové orientace, vyšetření pozornosti, vyšetření rodinných vztahů apod.

PPP na základě diagnostiky zaměřené na obtíže uvedené v pedagogickém zjištění zpracuje psychologickou a speciálně pedagogickou zprávu. V případě diagnostiky poruch učení zpracuje odborný posudek pro integraci dítěte mezi žáky se SVP. Po vydání rozhodnutí o integraci zpracuje škola neprodleně dle pokynů v odborném posudku individuální vzdělávací plán.

2.2.2 Individuální vzdělávací plán

Pro dítě se zvláštními potřebami učitel zpracovává **individuální vzdělávací plán** (dále jen IVP), ve kterém jsou stanoveny specifické cíle vzdělávání a způsoby jak zohledňovat potřeby dítěte. Plán určuje postup vzdělávání, nápravy zjištěných obtíží, metody pro vyučování a hodnocení. Učitel se individuálně rozhoduje, které speciální pomůcky a cvičení bude používat, jaké tempo zvolí apod. IVP vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů speciálně pedagogického vyšetření, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením, doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti nebo dalšího odborníka, a vyjádření zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka. Na vytvoření IVP se tedy podílí třídní učitel, podle potřeby další učitelé, výchovný poradce, další odborníci (lékař), rodiče dítěte a v určité fázi dotváříme plán se samotným dítětem. IVP je zpracován písemnou formou. Jedná se o závazný dokument, je součástí dokumentace žáka a rodiče by měli mít IVP k dispozici. IVP schvaluje ředitel školy.

IVP se uskutečňuje v souladu se Zákonem č. 561/2004 Sb. dle § 18. Ředitel školy může s písemným doporučením školského poradenského zařízení povolit nezletilému žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na žádost jeho zákonného zástupce a zletilému žákovi nebo studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na jeho žádost vzdělávání podle IVP. V současné době je IVP povinný pro všechny zdravotně postižené žáky, u kterých škola žádá příplatek na postižení.

Použití IVP k zajištění péče o děti s vývojovými poruchami učení v základních školách podrobně upravuje Metodický pokyn MŠMT č.j. 23 472/92-21, který stanovuje, že je v kompetenci ředitele školy, aby pro dítě s vývojovými poruchami učení byl IVP vypracován pro kterýkoli předmět příslušnými vyučujícími, který se může radikálně lišit od výuky v daném postupném ročníku, přitom však bude poskytovat dítěti v příslušných předmětech ucelené a dítětem zvládnuté základy. Výsledky se hodnotí slovně. Veškerá rozhodnutí musí být vedena nejlepším zájmem dítěte s vědomím, že úspěšnost je podmínkou zdravého vývoje osobnosti. V hodnocení je nutné změnit přístup vyučujícího tak, aby se zaměřil na pozitivní krok žáka, a tím na podporu jeho poznávací motivace k učení namísto jednostranného zdůrazňování chyb.

Školské poradenské zařízení sleduje a vyhodnocuje 2x ročně dodržování postupů a opatření stanovených v IVP a poskytuje žákovi, škole i rodičům žáka poradenskou podporu. V případě nedodržování stanovených opatření informuje o této skutečnosti ředitele školy.

Podle Zelinkové IVP musí sledovat dvě základní roviny. První rovina je obsah vzdělávání, určení metod a postupů. Ve druhé rovině sledujeme specifické obtíže, snažíme se omezit příznaky, eliminovat problémy a vyzdvihnout pozitivní oblasti vývoje dítěte (Zelinková, 2001).

IVP by měl vždy obsahovat:

- ü základní údaje o žákovi (jméno, příjmení, datum narození, škola, ročník),
- ü závěr z vyšetření specializovaného pracoviště (diagnóza, projevy poruchy, zvolený typ reedukace, kdo bude reedukaci provádět, termíny kontrol),
- ü jak se dítě projevuje ve školním prostředí s ohledem na svou poruchu, tedy z pohledu učitele,
- ü určení doby platnosti IVP, určení období, na které je IVP stanoven,
- ü stanovení základních vzdělávacích cílů: čeho chceme u žáka během určeného období dosáhnout v rámci výuky v běžné hodině (český jazyk, matematika atd., týká se všech předmětů, do nichž se porucha promítá),
- ü určení základních reedukačních cílů: čeho chceme u dítěte dosáhnout v rámci kompenzace poruchy,
- ü určení metod hodnocení, klasifikace a tolerance u dítěte,

- ü seznam speciálních pomůcek, které budou použity při reedukaci,
- ü způsob podílení se rodičů a žáků na realizaci IVP.

Základní význam IVP tkví v umožnění žákovi pracovat podle jeho schopností individuálním tempem na úrovni, kterou dosahuje, bez stresujícího porovnávání výkonu s ostatními spolužáky. Zároveň usnadňuje práci učitelům z hlediska obav z neplnění požadavků učebních osnov. Je pravdou, že pokud je ve třídě handicapované dítě, stupňuje se náročnost práce učitele.

2.3 Hodnocení a klasifikace žáků s vývojovými poruchami učení

Hodnocení a klasifikace patří mezi metody pedagogické diagnostiky, přičemž hodnocení je pojem nadřazený. Úkolem hodnocení je zjišťovat, posuzovat úroveň žáků v daném období. Hodnocení postihuje celou osobnost dítěte, je orientováno především na jeho kladné rysy. Je dlouhodobé. Jednou z forem a zároveň výsledkem hodnocení je klasifikace. Jinou formou hodnocení je pochvala, odměna, souhlas, vytyčení chyby, trest. Hodnocení a klasifikace plní funkci motivační, kontrolní, výchovnou, diagnostickou, regulační a další. Hodnocení a klasifikace jsou nedílnou součástí každé výchovně-vzdělávací práce. Přeceňování některé z jejích funkcí se negativně odráží v psychice žáka, nepříznivě ovlivňuje jeho další práci. Například soustavné klasifikování žáka nedostatečnou působí spíše jako negativní motivace, nevede ke zlepšení, ale ke ztrátě zájmu o výuku (Zelinková, 2003).

Způsob hodnocení a klasifikace žáků s vývojovými poruchami učení upravuje Metodický pokyn č.j. 13 711/2001-24. Vychází ze znalosti příznaků postižení a uplatňuje se ve všech vyučovacích předmětech, ve kterých se projevuje postižení žáka, a na všech stupních vzdělávání.

Při způsobu hodnocení a klasifikaci žáků zejména ve věku plnění povinné školní docházky je třeba zvýraznit motivační složku hodnocení, hodnotit jevy, které žák zvládl. Při hodnocení se doporučuje užívat různých forem hodnocení, např. bodové ohodnocení, hodnocení s uvedením počtu chyb apod. Doporučuje se upřednostnit širší slovní hodnocení, které zachycuje úroveň vědomostí a dovedností žáka. Dále se doporučuje sdělit vhodným způsobem

ostatním žákům ve třídě podstatu individuálního přístupu a způsobu hodnocení a klasifikace žáka.

Za určitých okolností může být pro dítě výhodnější klasifikace známkou s tím, že se porucha dítěte vezme v úvahu a odrazí se v mírnější známce např. o jeden stupeň nebo o několik stupňů.

Při uplatňování všech těchto možností je třeba postupovat velmi individuálně, s využitím všech dostupných informací, zejména informací z odborných vyšetření a ve spolupráci s rodiči. Základním principem je prospěch dítěte, podpoření jeho možnosti být úspěšný jako jedné z podstatných podmínek pro zdravý rozvoj osobnosti.

Dále je možno použít určitých úlev a tolerancí. Mezi ně řadíme např. preferování ústní formy zkoušení před písemnou, místo psaní diktátu zvolíme doplňovací cvičení nebo provedeme psaní diktátu po předchozí domácí přípravě, poskytneme delší časový interval na kontrolu napsaného diktátu, chybně napsaný gramatický jev si ověříme ústní zkouškou, nehodnotíme chyby vzniklé z nedokonalého přečtení textu (může nastat v matematice při řešení slovních úloh) a další.

3 NÁPRAVA VÝVOJOVÝCH PORUCH UČENÍ

Protože se vývojové poruchy učení vymykají běžným obtížím a neplatí klasické způsoby procvičování, musí učitelé volit speciální postupy při nápravě. Učitelé často nemají zkušenosti a učí se sami novým metodám, které si v praxi ověřují. Uvědomují si, že neexistuje konkrétní návod, že u každého žáka musí improvizovat. Pokorná zdůrazňuje i nutnost **prevence**, kdy předcházet vývojovým poruchám učení znamená nejen předcházet výukovým obtížím, ale i jejich negativním následkům, jako je ztráta motivace k učení, poruchy koncentrace, poruchy chování a neurotické obtíže dítěte (Pokorná, 2001).

Při procesu nápravy vždy volíme takové metody směřující k odstranění obtíží při čtení, psaní nebo počítání, při nichž vycházíme z individuality dítěte, z aktuálního stavu a konkrétních projevů poruchy. Základním východiskem je zpráva z pedagogicko psychologického vyšetření a diagnostikovaný typ poruchy. Kromě stupně závažnosti poruchy, stavu percepčně motorických funkcí by měla zpráva obsahovat také orientační doporučení pro nápravu, na které oblasti se zaměřit, jaké metody a pomůcky využívat. Náprava je jen jeden ze způsobů vypořádání se s projevy poruchy. Důležitější je se naučit s poruchou žít, umět ji kompenzovat tak, aby příliš nebránila v dalším životě.

3.1 Hlavní zásady nápravy vývojových poruch učení

Při procesu nápravy je nutné vytvořit jasnou **koncepci** a dodržovat základní zásady, které jsou důležité pro nápravu vývojových poruch učení:

- 1) Terapii zaměříme na specifiku konkrétního případu (respektujeme vnitřní i vnější podmínky dítěte, jako např. intelekt dítěte, podpora učitele, rodičů).
- 2) Analyzujeme celkovou situaci z psychologického hlediska (analýza celkového kontextu vedoucí k celkové strategii práce s jednotlivým dítětem).
- 3) Co nejpřesněji diagnostikujeme obtíže dítěte (aby reedukace probíhala co nejefektivněji a nenapravujeme něco, co dítě zvládá).
- 4) Jednotlivé úkoly a obtížnost v procesu nápravy stanovujeme přiměřeně věku a schopnostem dítěte (lehká nebo obtížná cvičení vedou ke ztrátě motivace).

- 5) Dítě by mělo zažít úspěch již při první návštěvě v poradně nebo při první nápravné hodině ve škole v té činnosti, ve které selhávalo (zážitek úspěchu je silné motivační povzbuzení a mobilizuje pozornost a aktivitu).
- 6) Postupujeme po malých krocích (nezvyšujeme náročnost, pokud si nejsme jisti, že dítě zvládlo úkoly předchozí).
- 7) Pracujeme pravidelně, pokud možno denně (systematičnost má větší naději na úspěch).
- 8) Vytváříme dítěti podmínky, aby cvičení provádělo s porozuměním (uvědomělé, nikoli pasivní procvičování vede k znovuvybavování a znovuvědomování procvičovaného cvičení).
- 9) Vytváříme takové podmínky, při kterých se dítě dokonale soustředí (klidná atmosféra, věnovat se jenom dítěti a ne jiným činnostem).
- 10) Náprava vyžaduje dlouhodobý výcvik (dítě i rodiče seznámíme s časovou náročností, která je nutná k odstranění obtíží).
- 11) Schopnost, kterou u dítěte rozvíjíme, procvičujeme tak dlouho, dokud není zautomatizována (odstraňujeme postupně jednu obtíž za druhou s cílem dokonale zvládnout problematický jev).
- 12) Používáme co nejpřirozenějších metod a technik, aby se dítě naučilo samo sebe korigovat a bylo úspěšné.
- 13) Předkládané informace dítěti strukturujeme a předkládáme systematicky, aby na nich mohlo stavět a přibližovat další poznatky a souvislosti (Pokorná, 2001).

3.1.1 Doporučení pro práci s dětmi pro učitele

Doporučení k prevenci stavů napětí, úzkosti a strachu uvádí Kaprová (2000). Při práci se všemi dětmi, a s dětmi s vývojovými poruchami učení zejména, je nutno:

- ü vyloučit ironii a sarkasmus z prostředků komunikace s dětmi,
- ü disciplínu ve škole budovat na pozitivních emocích,
- ü citlivě vnímat reakce dítěte,
- ü poskytovat pozitivní zpětnou vazbu,

- ü nevystavovat žáky neočekávaným úkolům,
- ü podporovat žákovu sebedůvěru,
- ü budovat pocity odpovědnosti.

Doporučení pro práci s žákem s poruchou pozornosti:

- ü pomoci zaměřit pozornost (např. jemným dotykem, vyslovením jeho jména, přiblížením se k němu),
- ü podle potřeby opakovaně položíme otázku,
- ü klademe otázku, zda rozumí výkladu, resp. zadání,
- ü učíme rozlišovat situace, kdy žáci rozumějí a kdy nerozumějí,
- ü učíme žáky dávat najevo neporozumění.

Další doporučení jsou vhodná k podpoře aktivity žáka:

- ü umožňovat žákům zažívat pocit úspěchu,
- ü přizpůsobit rozsah úkolu možnostem žáka,
- ü poskytovat žákům ve vysoké míře pozitivní zpětnou vazbu,
- ü hodnotit žáky za jevy, které zvládli,
- ü ocenit žákovu činnost i v oblastech, které s výukou ve škole přímo nesouvisejí,
- ü učit žáky klást otázky.

V tomto směru je úloha učitele velmi náročná a důležitá. Právě na jeho schopnosti vcítit se do psychiky žáků, pochopit jejich způsob zpracování podnětů a volit odpovídající formu zadání závisí stupeň pochopení probíraného učiva a také stupeň úspěšnosti, a to se netýká jen žáků s vývojovými poruchami učení.

Proces nápravy se vyznačuje dlouhodobou časovou náročností, zvláště u kombinací poruch, např. dyslexie v kombinaci s dysortografií, a nebývá rozhodně snadnou záležitostí. Po určité době je nutné zhodnotit proces nápravy, použité metody a postupy. V případě neefektivnosti volíme nové, účinnější.

3.1.2 Doporučení pro práci s dětmi pro rodiče

Rodina je prvním a významným životním prostředím dítěte. Je dobré, aby rodiče přijali potíže dítěte realisticky, aby dovedli správně posoudit jeho současný stav i další možnosti jeho vývoje. K tomu by měly napomoci rady a doporučení odborníků.

Rodiče dítěte s vývojovými poruchami učení potřebují vědět jak učit své dítě. Seznámíme dítě s poruchou a vhodným způsobem poruchu vysvětlíme. Není nutné zahlcovat dítě pojmy, kterým nerozumí a spíše je vyděsí.

Je vhodné postupovat systematicky, krok za krokem, určit si krátkodobé cíle a nic neuspěchat. Denní pravidelnost po kratších úsecích je daleko efektivnější než nárazové dlouhé úseky učení. Pro výuku volíme vhodné – klidné prostředí a snažíme se věnovat pouze dítěti. Nevykonáváme jiné činnosti, nežehlíme, neopravujeme úkol sourozenci apod.

Učení by se mělo soustředit na oblasti, ve kterých je dítě slabší. Snažíme se upoutat pozornost dítěte. Proces učení se snažme udělat zábavný a pestrý. Zvolíme optimální tempo, které odpovídá možnostem dítěte. Rozhodně nepoužíváme slovní obraty typu: „Pospěš si“ nebo „Jsi loudavý“. Snažíme se dítě pozitivní formou povzbuzovat, např. „Udělal jsi od minule velký pokrok“ nebo „Zlepšuješ se“. Učení ukončíme činností, kterou má dítě rádo a ovládá.

Dítě musí překonávat překážky a budování sebeúcty mu může hodně napomoci. Rozvoj pocitu sebeúcty je důležitý pro budoucnost dítěte. Začneme smířením s tím, jaké naše dítě doopravdy je. Akceptujeme jeho slabé stránky. Naopak hledáme silné stránky a ty oceňujeme. Nejenom dítě rádo zažívá pocit úspěchu. Pro rodiče není snadné přijmout skutečnost, že jejich dítě je „jiné“ a výuka nebude probíhat podle běžných norem. Pokud se jim podaří tuto skutečnost respektovat, mohou obtíže úspěšně překonat.

Nejdůležitější doporučení nakonec – je dobré obrnit se **trpělivostí**.

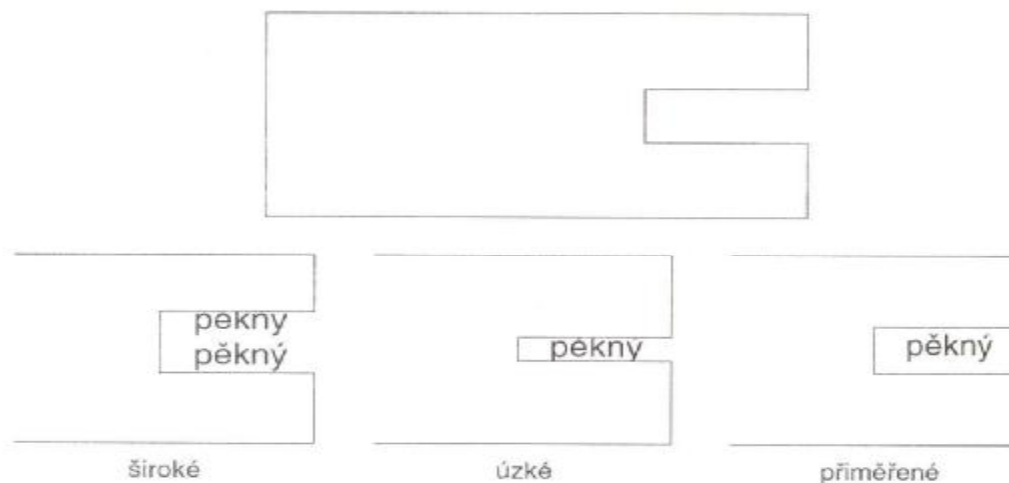
3.2 Techniky nápravy vývojových poruch učení

Jednotlivé kognitivní funkce ovlivňují intelektové výkony při procesu výuky čtení, psaní a matematiky. Nápravné techniky mají napomáhat rozvoji jednotlivých dovedností. K nápravným technikám existuje řada cvičení, uvádím základní přehled technik a metod s ukázkovým příkladem cvičení:

Při **rozvoji poznávacích funkcí** je nutné rozvíjet sluchovou diferenciaci řeči formou *sluchové analýzy a syntézy řeči* (př. rozkládání slova na slabiky, slovní kopaná, předříkávání slov). Při *rozlišování měkkých slabik di, ti, ni a tvrdých dy, ty, ny* se používají dvojice tabulek nebo se používají měkké a tvrdé kostky. Princip spočívá v tom, že dítě při opakování slova, kde se vyskytuje jedna ze slabik shora uvedených, mačká příslušnou kostku. Při *nápravě sluchové diferenciaci délky samohlásky* se používá cvičení pomocí bzučáku, kdy se délka slabik vytukává.

Při **rozvoji percepce tvarů** se nacvičuje *rozlišování pozadí a figury* na různém materiálu. Můžeme použít papír, na který nakreslíme tvary, které zastíníme čarami. Dítě má tvary obkreslit nebo nakreslit na čistý papír. Můžeme tvary, čísla nebo písmena nakreslit přes sebe. Za účelem *rozlišování inverzních obrazců* kreslíme s dítětem různé obrázky a tvary, které volně otáčíme a měníme jejich pozice. Dítě obrázky obkreslí a určuje jejich směr. *Prostorová orientace* se nacvičuje pomocí různých konstruktivních her. Dítěti předkládáme obrázky a ptáme se na prostorové umístění jednotlivých předmětů (co je vpředu, nahoře, dole apod.). *Při nácviku sekvencí a posloupnosti* se současně procvičuje *koncentrace pozornosti*. Do řady umístíme několik předmětů nebo pexeso či kartičky s geometrickými tvary. Dítěti necháme čas na zapamatování, předměty zakryjeme a necháme dítě předměty po řadě jmenovat. Při provádění cvičení sekvencí současně rozvíjíme *paměť zrakovou, sluchovou* (pomocí říkanek, přísloví) a *kinestetickou* (pomocí sestavy cviků). *Slovní zásobu a vyjadřovací schopnosti* rozvíjí dítě při vyhledávání slov, která jsou určitému pojmu podřazená nebo nadřazená, a vysvětlí obsah slov.

Při **nácviku čtení** se používá pomůcka – kartička s vystřiženým otvorem, ve kterém je vidět čtený text a zároveň jsou zakryty okolní řádky (čtení s okénkem – viz obr. 2). S kartičkou pohybuje tempem odpovídajícím schopnostem dítěte ten, kdo s dítětem pracuje. U dětí, které mají rozvinutou dovednost čtení, ale čtou nepřesně, domýšlejí si, se používá *metoda dublovaného čtení*, která spočívá ve společném čtení dítěte s učitelem nebo rodičem. Opět rychlost čtení přizpůsobujeme možnostem dítěte. Pro děti, které setrvávají na sledování jednotlivých písmen a nepostřehují jejich shluky, je vhodná *metoda globálního čtení*. Pro zlepšení plynulosti a rychlosti čtení se používá *metoda Fernaldové*. Tato metoda staví na nutnosti zbavit dítě obav z neúspěchu tím, že si před přečtením textu podtrhne slova, která by mu mohla dělat potíže. Ta si přečte a poté přečte celý text. Volíme text odpovídající zájmům a schopnostem dítěte.

Obr. 2. Čtení s okénkem (podle Pokorné, 2001, s. 250).

Při **nácviku psaní** je nutná uvolněná ruka, paže a správné držení pera. Zvolíme uvolňovací cvičení, kdy dítě předkreslené tvary obtahuje nejprve koncem ukazováčku, poté obráceným koncem tužky, hrotem tužky a nakonec perem.

Při **nácviku matematických dovedností** rozvíjíme u dítěte *prostorovou a seriální orientaci*. Použijeme systém domina, kdy vytvoříme 2 listy s kartičkami, které do sebe různými tvary zapadají. Kartičky rozstříháme a předkládáme dítěti jednu polovinu z dvojice. Dítě podle tvaru dvojici doplňuje. Důležitý je i rozvoj *představy určitého množství prvků*. Pokud poskládáme určité prvky nestrukturovaně, ztrácíme přehled o množství. Pokud je poskládáme strukturovaně, máme větší předpoklad správně vnímat počet prvků. Zrakové percepce se využívá při rozvíjení *představy početní řady*. Nácvik umožňuje dítěti při různých početních strategiích upevňovat si představu pozice a vzájemných vztahů čísel na stejném obrazu. Dítě si procvičováním upevňuje postup a strategii při sčítání, odčítání a násobilce.

K procvičování je vhodná kniha *Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení* (Pokorná, 1998). Kniha obsahuje vhodná cvičení pro rozvoj vnímání a poznání a je doplněna úvodem, ve kterém autorka popisuje, jak s cvičeními pracovat. Je vhodnou inspirací např. při tvorbě zásoby slov. Pokud dítěti předkládáme při procvičování stále stejná slova, může dojít k mechanickému zapamatování skládání a rozkládání slov a mylně se domníváme, že dítě procvičovaný jev zvládlo.

Při procesu nápravy lze uplatnit řadu dalších technik za předpokladu respektování diagnostického doporučení. Významným pomocníkem jsou i speciální pomůcky (např. slabiková skládačka, dysortografické tabulky, leporela, textilní písmena a další) a speciální učebnice či pracovní listy, pravopisná cvičení apod. (Pokorná, 2001).

3.3 Využití výpočetní techniky

Jelikož u vývojových poruch učení selhávají pokusy naučit se učivo klasickými metodami, snažíme se uplatnit jiné specifické postupy. Kromě her a cvičení můžeme používat počítač, který se stal běžnou záležitostí naší doby a přináší velké možnosti i v edukaci žáků s vývojovými poruchami učení. Možností využití je celá řada, např. výuka zvuků, čtení textů, možnost výběru úloh a jejich variant řešení, využití obrázků apod. Přináší výhody v oblasti možné volitelnosti individuálního tempa a tak pracovat bez stresu a napětí, které děti prožívají z toho, že něco pokazí. Dítě se nerozptyluje psaním, protože používá klávesnici s abecedou a číslicemi. Práce na počítačích na vhodných programech (např. řada CD ROM Chytré děti) je přínosným kompenzačním prostředkem.

Další vhodné speciální programy jsou vytvořené na Fakultě informatiky Masarykovy univerzity v Brně. Tyto programy jsou volně šiřitelné a jsou zdarma k dispozici na této fakultě. Jedná se o jednoduché hry, které nenápadnou formou procvičují některé dovednosti. Svou atraktivitou dítě zaujmou a zvyšují tak jeho pozornost.

První program se nazývá **ŠNEK** a je určen k procvičování správného rozpoznávání tvarů, obrázků, barev, orientace znaků – dále obsahuje sadu písmenek, která vypadají podobně – p, b, d, k ... Ve spodní části obrazovky jsou čtyři obrázky a nahoře se objeví jeden z nich. Ten musí šnek naložit do svého vozíku a odvézt na správné místo. Děti jsou tak vedeny k dodržování určitého pracovního postupu, což vede k procvičování pozornosti a myšlení. Pokud chtějí nakládat na jiném místě, program je na to upozorní zvukovým signálem i obrázkem.

Program **CESTA** slouží k procvičování pravo-levé orientace. Na obrazovce se objeví panáček na cestě. Určíme, kam má panáček dojít. Panáček se může pohybovat libovolně po pěšinách tak dlouho, než dojde tam, kam má.

Program **PÍSMENA** je vhodný pro dyslektiky a dysortografiky. Cvičení jsou zaměřena na doplňování i/y po tvrdých a měkkých souhláskách, na slabiky di-ti-ni, dy-ty-ny, na slabiky dě-tě-ně, bě-pě-vě-mě, na slova vyjmenovaná apod. Součástí programu je i část pro učitele, kde se uchovávají záznamy o jednotlivých cvičeních žáka. Učitel má tak možnost sledovat postup nápravy.

Program **ABECEDA** je určen zejména pro dyslektiky a dysortografiky, kteří mají potíže při zapamatování jednotlivých písmen abecedy. Počítač zobrazuje jednotlivá písmena a žák má za úkol je správně vyslovit. Učitel kontroluje správnost. Součástí programu je i hra, při které po obrazovce létají nafukovací balónky s nadepsaným písmenem. Úkolem žáka je písmeno přečíst dříve, než balónek narazí na překážku a praskne.

Existuje celá řada výukových programů, stále se objevují nové, vylepšené specializované programy, které jistě stojí za to vyzkoušet. Zařazení speciálních výukových programů do výuky by bylo vítaným zpestřením jak pro žáky, tak pro učitele. V porovnání s běžnými pomůckami, které jsou statické, umožňuje počítačový program na interaktivní tabuli manipulaci s objekty a přispívá tak významně k rozvoji především prostorové představivosti a tvořivosti žáků. Přímé zapojení žáků do výuky s podporou využívání ICT v hodinách podporuje kooperativní učení, vytváří prostor pro nové dovednosti, samostatnou práci a opakování, využívá kreativnost učitelů.

Použití moderních informačních technologií přináší obohacení běžné výuky. Využívání těchto technologií ve výuce motivuje žáky k dalšímu sebevzdělávání a podporuje jejich snahu o uplatnění v praktickém životě a zejména zvyšuje názornost výuky. Žáci touto formou přijímají informace snadněji.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 SOUČASNÝ STAV INTEGRACE V ZŠ VE ZLÍNĚ

V průběhu měsíce února 2007 jsem realizovala průzkum, který byl zaměřen na zjištění současného stavu integrace na běžných základních školách **na prvním stupni** (1.-5. třída). Celkem jsem oslovila **14** základních škol (viz seznam ZŠ v příloze I). Oslovenou skupinou (respondenti) byli učitelé prvního stupně.

Pro získání potřebných údajů jsem zvolila dotazníkovou metodu. Dotazník (viz příloha II) obsahoval dvě části. První byla zacílena na získání informací o počtu žáků s vývojovými poruchami učení a potvrzení či vyvrácení mých předpokladů (jsou uvedeny níže). Druhá byla orientována na získání informací o zájmu učitelů v oblasti zvyšování vědomostí týkajících se VPU, kdy jim byly nabídnuty různé druhy pomoci a bylo na nich, pro kterou z nich se rozhodnou.

Dotazník jsem se snažila sestavit přehledně s optimálním rozsahem dvou stran A4. Přesto jsem se setkala s neochotou dotazníky vyplnit. Některé z nich nebyly řádně vyplněny, proto jsem musela některé informace doplnit na základě telefonického rozhovoru.

Jelikož se jedná o popisný výzkumný problém, nevyžaduje hypotézy. V rámci průzkumu jsem si stanovila následující **předpoklady**:

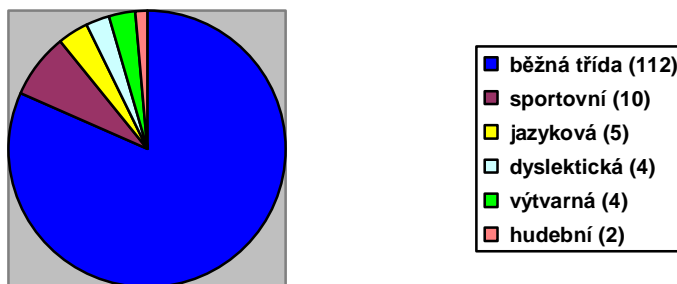
- 1) S diagnostikovanou poruchou učení je více chlapců než děvčat.
- 2) Nejvíce informací mají učitelé o dyslexii a nejméně o dysortografii.

4.1 Prezentace výsledků průzkumu

Z celkového počtu 14 škol byli osloveni učitelé prvního stupně. Celkový počet respondentů činil **137**. Celkový počet tříd (137) a podíl běžných tříd a tříd se specializovaným zaměřením výuky je znázorněn na obr. 3.

Ve zlínských školách jsou žáci s diagnostikovanou poruchou učení integrováni v rámci běžných nebo jinak zaměřených tříd (např. výtvarná, jazyková). Nejméně integrovaných žáků je na základní škole s jazykovým zaměřením (4 žáci z celkového počtu žáků, který činí 201). Přijetí na tuto školu je podmíněno úspěšným složením přijímací zkoušky z cizího jazyka. Žáci s poruchami učení mají problémy při osvojování mateřského jazyka a při zvládnutí cizího jazyka se obtíže stupňují, což jim v podstatě znemožňuje přístup na tento typ školy.

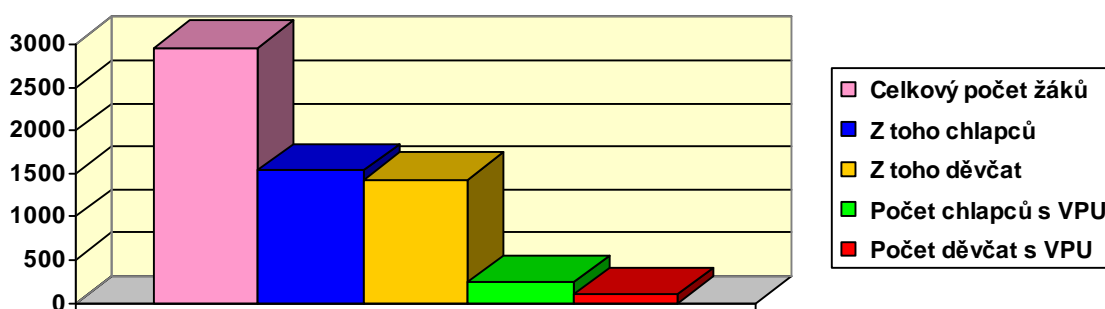
Ve Zlíně je pouze jedna základní škola (viz příloha I - ZŠ, Slovenská 3076), kde jsou zřízeny specializované třídy pro žáky s vývojovými poruchami učení (zejména dyslexie). V jednotlivých třídách je maximální počet 10 žáků. S dětmi pracují odborně vzdělaní pedagogové, kteří při nápravě využívají i různé formy terapie (arteterapie, hippoterapie).

Obr. 3. Členění tříd podle zaměření výuky.

Celkový počet žáků na všech základních školách prvního stupně je 2 958, z toho 1 533 chlapců a 1 425 děvčat. Z tohoto celkového počtu žáků je integrováno celkem **340** žáků s VPU. Chlapců je 238 a děvčat 102 (viz obr. 4).

Podíl integrovaných žáků z celkového počtu žáků tvoří téměř 12 %, což není zanedbatelný ukazatel.

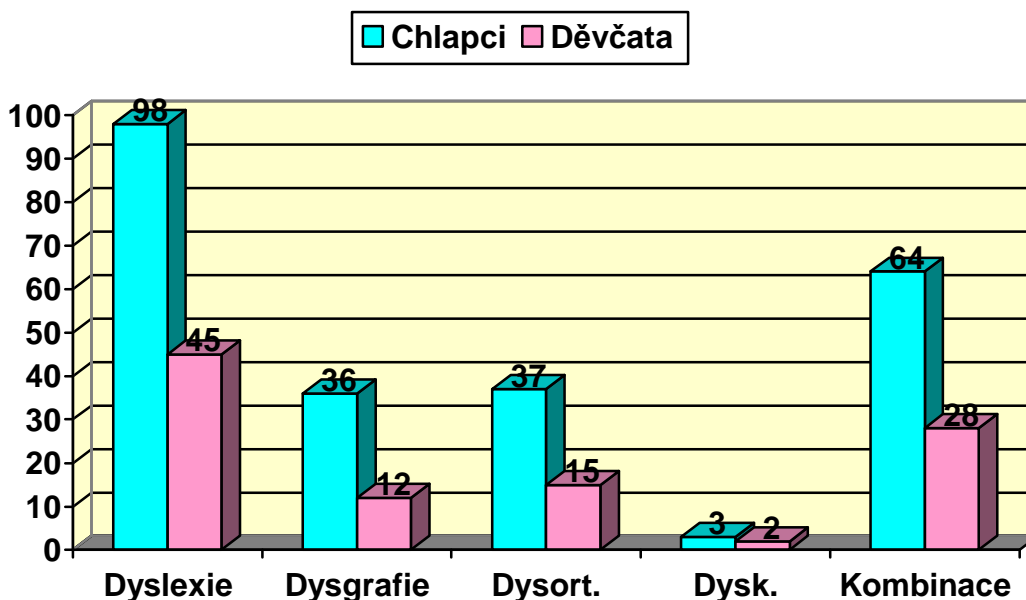
Obr. 4. Členění dle počtu žáků.

Před zahájením průzkumu jsem předpokládala, že s diagnostikovanou VPU je více chlapců než děvčat. Tento předpoklad se mi na základě průzkumu potvrdil. Dle získaných dat jsem zjistila poměr 2,33:1 (chlapci:děvčata). Po matematickém zaokrouhlení tedy 2:1.

Tímto průzkumem jsem si ověřila tvrzení Selikowitze (viz kapitola 1.4), který uvádí větší náchylnost chlapců a poukazuje na skutečnost, že v mnoha případech hrají značnou roli chromozomy typu X. Chlapci mají jenom jeden chromozom X, který dědí po své matce, a jeden chromozom Y zděděný po svém otci. Dívky mají dva chromozomy X, po jednom od každého z rodičů. Pokud chlapec zdědí chromozom X s malou vadou, která může zapříčinit vývojové poruchy učení, nemá již druhý chromozom X, který by vadu napravil. Naproti tomu může být dívka chráněna druhým „zdravým“ chromozomem X (Selikowitz, 2000).

Další možnou teorii osvětlující, proč jsou těmito poruchami více postiženi chlapci, potvrzují výzkumy Ala M. Galaburdy, Normana Geshwinda a dalších autorů, kteří uvádí, že jednou z příčin dyslexie může být zvýšená hladina testosteronu. Testosteron je hormon, který ovlivňuje vývoj sekundárních pohlavních znaků, na druhé straně může omezovat vývoj některých znaků dalších. Proto jsou následujícími poruchami více postiženi chlapci. Objevuje se u nich snížená imunita, leváctví, dyslexie, deficity ve fungování levé hemisféry, které však mohou být kompenzovány zvýšenou zdatností hemisféry pravé (Zelinková, 2003).

Členění podle klasifikace dysporuch (dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie a kombinace dysporuch) je vyjádřeno na obr. 5. Jak z obrázku vyplývá, jednoznačně největší zastoupení je v oblasti dyslexie a kombinací dysporuch. Naopak nejmenší je v oblasti dyskalkulie.

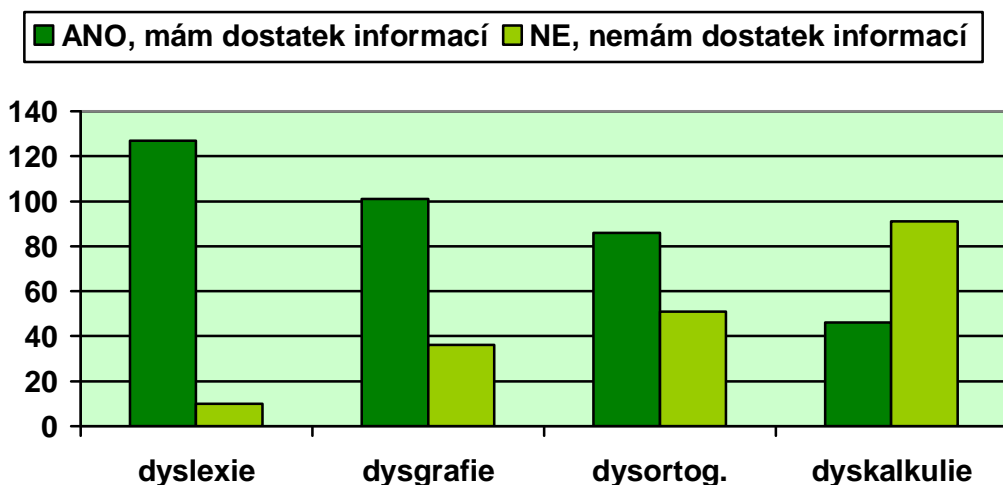

Obr. 5. Členění podle klasifikace dysporuch.

Průzkumem bylo zjištěno, že z počtu 14 ZŠ je deset škol vybaveno speciální učebnou s odpovídající vybaveností PC a softwarem pro výuku žáků s VPU. Při vyhodnocování dotazníků mě ve dvou případech zarazila skutečnost, že respondenti nevěděli, zda se v jejich škole nachází takto vybavená učebna. V dalších dvou školách jedna polovina respondentů uváděla, že mají speciálně vybavené učebny, a druhá, že nemají.

Další otázkou v dotazníku jsem se dotazovala respondentů, zda mají dostatek informací, které by uplatnili při výuce žáků s VPU. Zdůrazňuji, že se jedná o subjektivní vyjádření dostatku informací jednotlivých respondentů. Objektivní znalost by mohla být prokázána formou testů, ale to nebylo cílem mé práce. Mým cílem bylo spíše zjistit, z jaké oblasti informace učitelům schází a nabídnout jim např. akreditovaný kurz na doplnění informací.

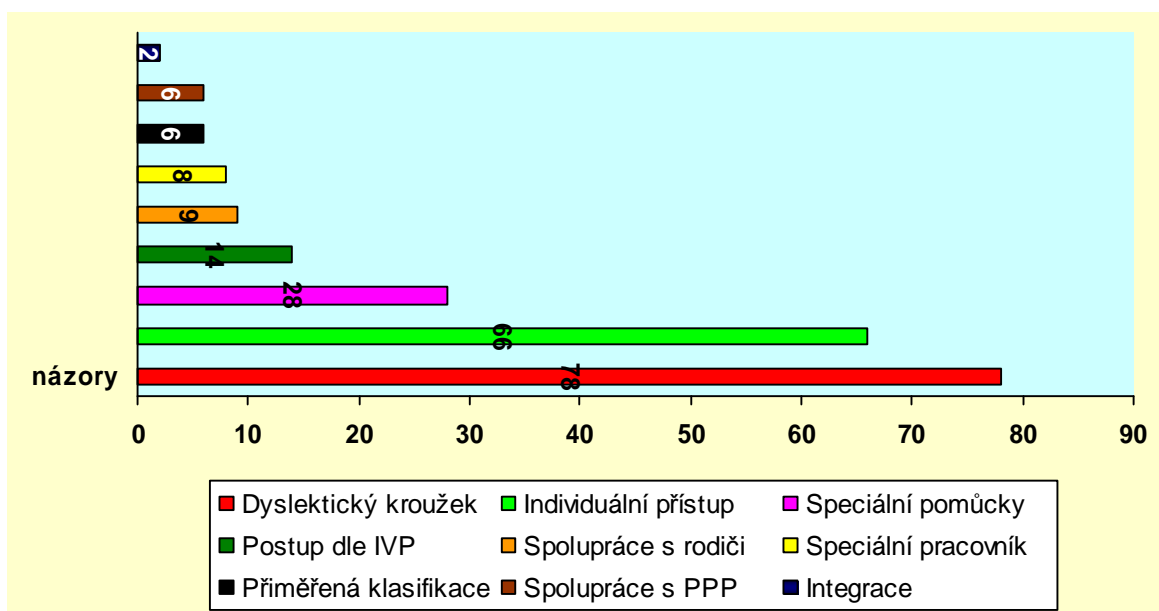
Před průzkumem jsem předpokládala, že nejvíce informací mají učitelé o dyslexii a nejméně o dysortografii. Tento předpoklad se nepotvrdil. Jak ukazuje obr. 6, nejvíce informací mají učitelé v oblasti dyslexie, ale nejméně v oblasti dyskalkulie.

Obr. 6. Informovanost respondentů v oblasti VPU.

Z oslovených 14 škol **13 potvrdilo**, že se **dostatečně věnují** žákům s poruchami učení, viz obr. 7. Někteří respondenti však již neodpověděli, jakým způsobem péče probíhá.

Pouze respondenti **jedné školy (ZŠ, Mikoláše Alše 558)** jednotně odpověděli, že se podle jejich názoru škola **dostatečně nevěnuje** žákům s poruchami učení. Jako hlavní důvody uvádí: druhým rokem nefungující dyslektický kroužek, finanční problémy, chybí návaznost 1. stupně směrem ku 2. stupni.

Obr. 7. Nejčastější postupy při výuce žáků s VPU.

Postoje některých respondentů a vůbec přístup k problematice vývojových poruch učení vystihují výroky typu:

...pracuje se s nimi v dyslektickém kroužku...

...nemám „takové“ žáky...

...individuální péče, pravidelně 1x týdně 1 hodinu odpoledne...

...máme dyslektické třídy...

...navštěvují dyslektický kroužek...

Tento nejvíce zastoupený postoj jednoznačně vidíme i na obr. 7. Slovo „integrace“ uvedli dva respondenti.

Někteří respondenti využili prostor pro vyjádření připomínek, rad a námětů. Uvádím některé podnětné názory:

...nutná spolupráce s rodinou; zájem rodičů o trpělivou, dlouhodobou a pečlivou práci a spolupráci upadá...

...hlavní cíl vidím v udržení nižšího počtu dětí ve třídě, a to do 16 až 18...

...někteří žáci by potřebovali více času, zvláště když nespolupracuje rodina a sami nemají zájem...

...při počtu 29 žáků ve třídě je práce s 8 žáky s poruchami učení, z toho 4 integrovanými, velmi náročná; není dostatek času na práci s těmito dětmi...

...žáci ze sportovních tříd nemají čas...

...vzhledem k dlouholeté existenci specializovaných tříd na naší škole nepovažuji za příliš „šťastné“ řešení zařazování žáků s VPU do běžných tříd...

...než se dyslektické třídy zruší, měl by někdo fundovaný promyslet, jak se bude dařit dyslektikům v běžných třídách s 25 žáky; „Finance vládnou světu“...

Shrnutí:

Integrace je vážný problém. Po teoretické stránce musí být proces integrace nastaven tak, aby se dal prakticky zdárně zrealizovat. To znamená, že by měla být v souladu legislativní

opatření v oblasti integrace, otázky personálního zajištění po stránce odborné, dodržování optimální počet žáků ve třídách, dostatek finančních prostředků.

Průzkum potvrdil, že nejvíce jsou učitelé informováni o dyslexii a nejméně o dyskalkulii. Oblast dyskalkulie není dostatečně rozpracována a také odborné literatury není mnoho.

Průzkum nastínil i pozitivní stránky vývoje procesu integrace, a to zejména v rozsahu informovanosti učitelů, dobrou vybaveností škol speciálními pomůckami a zájmem učitelů o prohlubování znalostí. Na druhou stranu v průzkumu zazněly na otázku: „Jaké jsou možné způsoby nápravy poruch učení?“, odpovědi typu *doučování* jako forma nápravné péče. Tato tvrzení nasvědčují o povrchních znalostech problematiky, takže je stále co zlepšovat. Reeducaci VPU totiž nelze chápat jako doučování. Je nutné volit jiné postupy nápravy a hledat příčiny neúspěchu.

4.1.1 Podklady k projektu

Další informace získané průzkumem slouží jako podklad pro napsání projektu. Budou zahrnuty do návrhu projektu (podrobněji v odst. **5.2 Návrh projektu**). Jedná se o:

- ü kalkulace speciálních pomůcek, o které projevíli respondenti zájem (viz tabulka 1),
- ü kalkulace na zřízení a provoz specializovaných webových stránek na internetu informujících o problematice VPU,
- ü kalkulace na akreditovaný kurz o problematice poruch učení a možnostech jejich nápravy pro **55 účastníků**,
- ü kalkulace odborných publikací:
 - a) *Pokorná*, Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení **65 ks**
 - b) *Topil*, Český jazyk s Tobiášem **50 ks**
 - c) *Kuchařová*, Příklady pro samostatnou práci žáků při odstraňování výv. poruch učení ve 3. ročníku ZŠ **60 ks**

Průzkum potvrdil a seznámil mě s nejčastěji používanými speciálními didaktickými pomůckami. Konkrétní výčet je uveden v tabulce 1.

Tab. 1. Přehled četnosti používaných speciálních pomůcek.

Název pomůcky	Počet respondentů využívajících pomůcku	Počet respondentů, kteří mají zájem pomůcku vyzkoušet
Kuličky, knoflíky, fazole	84	3
Bzučák k rozlišení kr. a dl. samohlásek	79	4
Pravopisná cvičení hrou	71	7
Čítanka pro dyslektiky	68	7
Čtenářské tabulky pro výuku čtení	65	3
Tvrdé a měkké kostky	59	5
Svazky špejlí	57	3
Speciální software (výukové programy)	54	10
Pracovní listy pro dysporuchy	53	8
Matematická pexesa	46	5
Slabiková skládačka	46	7
Šimonovy pracovní listy (grafomotorika)	46	8
Leporela	42	6
Hrajeme si s jazykem	36	9
Bludiště	33	10
Textilní písmena	32	4
Dysortografické tabulky	26	10
Když dětem nejde čtení 1, 2	24	6

Shrnutí:

Jednoznačně největší zájem respondenti projevili o využívání specializovaných webových stránek na internetu (z celkového počtu 137 respondentů by tyto stránky využívalo 124). Malý zájem byl o speciální pomůcky. O akreditovaný kurz a odborné publikace projevilo zájem více respondentů. Syllabus akreditovaného kurzu je popsán v návrhu projektu a je zde počítáno s větším důrazem na přenos informací v oblasti dyskalkulie.

5 STRUKTURÁLNÍ FONDY EVROPSKÉ UNIE

Strukturální fondy Evropské unie (EU) dávají žadatelům (obce, neziskové, rozpočtové organizace, podnikatelé atd.) ojedinělou možnost financovat zásadní rozvojové aktivity. Kombinují se zde „tvrdé“ investiční projekty s „měkkými“ vzdělávacími a marketingovými projekty. Pro získání finančních prostředků musí město vyladit své rozvojové plány s prioritami vyšších celků a připravit projekty, které jsou propojené, odpovídají uceleným logickým záměrům a zajišťují revitalizaci určených území.

Evropská regionální politika je především politikou solidarity. Věnuje více než třetinu rozpočtu na snížení rozdílů jednotlivých regionů a nerovností v blahobytu občanů. Prostřednictvím fondů EU přispívá k rozvoji zaostávajících regionů, k restrukturalizaci průmyslových oblastí, které se ocitly v obtížné situaci, k ekonomické diverzifikaci venkovských oblastí, kde je zemědělství na ústupu, či k revitalizaci zanedbaných městských oblastí.

Hlavním zdrojem finanční pomoci v oblasti rozvoje celoživotního učení je Evropský sociální fond (ESF). ESF je jeden ze čtyř strukturálních fondů EU. Tvoří nedílnou součást politiky EU v oblasti ekonomické a sociální soudržnosti a přispívá k překlenutí rozdílů v životní úrovni, které existují mezi lidmi a regiony v EU. K hlavním oblastem politiky ESF se řadí podpora a zlepšování vzdělávání a poradenství jakožto součást politiky celoživotního vzdělávání. Otevírá se tak možnost spolufinancovat z prostředků ESF aktivity zaměřené na zkvalitňování počátečního vzdělávání (modernizace vzdělávacích programů, rozvoj klíčových dovedností, zdokonalování systému vzdělávání a získávání kvalifikace, zlepšení rovných příležitostí žáků, včetně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, vzdělávání učitelů, dále aktivity podporující utváření fungujících vazeb mezi školícími a výzkumnými institucemi atd.). Počáteční vzdělávání zahrnuje veškeré formální vzdělávání v rámci vzdělávací soustavy ČR.

V minulém plánovacím období 2004–2006 bylo možné na podporu vzdělávání žádat o finanční prostředky z operačního programu Rozvoj lidských zdrojů. V těchto letech měla ČR k dispozici více než 2,6 miliardy EUR pro všechny oblasti podpory. Pro nové plánovací období 2007–2013 bude ČR využívat až 26,7 miliard EUR (cca 774 miliard korun) z fondů EU k podpoře rozvoje regionů, konkurenceschopnosti, hospodářského růstu a kvality života obyvatel. Pro podporu vzdělávání je určen zejména **operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP)**. Cílem tohoto OP je zkvalitnit fungování počátečního vzdělá-

vacího systému, minimalizovat jakýkoliv typ znevýhodnění ke vzdělání a podporovat zvyšování kvality vzdělávacího procesu. Tento program je jedním ze tří programů pro realizaci podpory z ESF v oblasti rozvoje lidských zdrojů v České republice na období 2007-2013. Řídícím orgánem OP je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

5.1 Jak napsat evropský projekt?

Aby mohl být předložený projekt úspěšný, musí vedle dobré myšlenky a hospodárně sestaveného rozpočtu splňovat některá specificky stanovená kritéria. Předpokladem je především dobré zdůvodnění projektu. Předkladatel musí uvést, co jej vede k tomu předložit a realizovat projekt, jak identifikoval nedostatky a potřeby podpory vzdělávání, konkurenceschopnosti, rovných příležitostí, zaměstnávání a podobně.

Dále se posuzuje vazba projektu na strategické dokumenty. Předkládaný projekt musí odkazovat na přijatá rozhodnutí, úkoly a nebo záměry na vládní, regionální nebo evropské úrovni. Jedná se o dokumenty politického nebo rozvojového charakteru, které vymezují tematické cíle v dané oblasti. Předkládaný projekt musí vždy obsahovat, které z těchto strategických dokumentů a jejich částí nebo které konkrétní úkoly má naplňovat.

Důležité je také vymezení cílových skupin – komu co projekt přinese, respektive výstupy projektu. Předkladatel musí definovat skupinu osob, která se bude připravovaného projektu účastnit. Cílovou skupinou mohou být např. zaměstnanci, studenti, znevýhodněné skupiny obyvatelstva na základě pohlaví, věku, sociálních podmínek nebo zdravotního stavu.

U cílové skupiny musí předkladatel projektu znát potřeby rozvoje, uplatnění nových dovedností či znalostí nabytých díky realizaci projektu a rovněž ochotu těchto osob se projektu účastnit. Zde je nutné nastínit zamýšlené postupy práce s účastníky cílové skupiny, přínos projektu pro tyto osoby a poukázat na reálnost naplnění cílů projektu. Důležitá je přiměřenost počtu účastníků cílové skupiny ve vztahu k množství a nákladovosti projektu.

Úspěšný projekt musí obsahovat kvalitní harmonogram jednotlivých aktivit, jejich časové naplánování, posloupnost a intenzitu zapojení účastníků cílových skupin. Předkladatel musí uvést své zkušenosti s realizací obdobných činností, jimiž podpoří důvěryhodnost svého projektového záměru. Značná část projektu je realizována v takzvaném partnerství, tedy spojení dvou nebo více subjektů na základě vzájemné dohody. Předkladatel může využít

zkušeností, zázemí, užitečných kontaktů, případně i jiných výhod dalšího subjektu. Partnerů mohou být např. neziskové organizace působící v dané oblasti vzdělávání, osvěty nebo podpory některých skupin obyvatelstva, specializovaná vzdělávací instituce nebo profesní organizace. Dobře sestavené partnerství je přínosem jak při posuzování projektu pro přidělení financování ze strukturálních fondů, tak i pro celkovou úspěšnost realizace projektu.

Každý předkladatel projektu musí uvést vlivy realizace projektu na takzvaná horizontální témata politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU. Jedná se o podporu rovných příležitostí znevýhodněných skupin obyvatelstva, udržitelného rozvoje z hlediska ochrany životního prostředí, rozvoje informační společnosti a podpory místních iniciativ. Zájmem předkladatele projektu je vždy zdůraznit přínosy svého projektu v této oblasti. Pokud nelze identifikovat žádné přínosy, musí předkladatel přinejmenším důvěryhodně prokázat, že projekt je alespoň neutrální k těmto oblastem zájmu a že v žádném případě nemá na některou z nich negativní vliv.

Klíčovou stránkou každého projektu je jeho přiměřená hospodárnost vzhledem k jeho cílům, počtu účastníků, požadovaným aktivitám a délce trvání projektu. V celkovém hodnocení mohou uspět pouze ty projekty, které v žádné z výše uvedených oblastí hodnocení nevykazují zásadní nedostatky. Dobře připravený projekt je již od prvotní myšlenky koncipován tak, aby tato kritéria co nejlépe naplnil.

5.2 Návrh projektu

Vhodný dotační titul: **operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP)**,
Prioritní osa 1: Počáteční vzdělávání, opatření 1.1 – Podpora zvyšování kvality ve vzdělání a opatření 1.2 – Rovné příležitosti žáků, včetně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

<u>Název projektu:</u>	Pomáháme dětem s vývojovými poruchami učení
<u>Pracovní název:</u>	VPU
<u>Žadatel o dotaci:</u>	Statutární město Zlín

Základní údaje o žadateli:

Předkladatelem projektu „Pomáháme dětem s vývojovými poruchami učení“ je statutární město Zlín (SMZ), které vzniklo na základě zákona č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení) a je základním samosprávným společenstvím občanů, tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce. Město je současně krajským městem. SMZ je veřejnoprávní korporací, má vlastní majetek. Obec vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývající. SMZ vykonává samostatnou působnost, do které patří spravování záležitostí, které jsou v zájmu obce a jejích občanů, pokud nejsou svěřeny zákonem krajům nebo pokud nejde o výkon přenesené působnosti, a dále záležitosti, které do samostatné působnosti obce svěří zvláštní zákon. SMZ má 17 částí, a jeho katastrální výměra je 11 885 ha. Ve městě žije 79 126 obyvatel. SMZ má dostatečné administrativní i technické zázemí pro realizaci projektu.

Výchozí situace a zdůvodnění projektu:**Soulad se strategickými dokumenty**

Předkládaný projekt je v souladu s programy rozvoje školství na místní, regionální i sektorové úrovni. Je v souladu s těmito dokumenty:

Sektorová úroveň:

- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy ČR.

Regionální úroveň:

- Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání a výchovně vzdělávací soustavy Zlínského kraje.

Místní úroveň:

- Integrovaný plán rozvoje města Zlína a Programové prohlášení Rady města Zlína.

Popis a zdůvodnění projektu:

V současné době se stále více prosazuje směr humanizace škol s cílem udělat dnešní běžnou základní školu místem, kde se budou společně vzdělávat žáci nehandicapovaní a žáci handicapovaní. Je přirozené, že žáci handicapovaní budou v průběhu vzdělávacího procesu

překonávat řadu překážek či obtíží. K zdárnému cíli potřebují naši pomoc, která je pro nás zároveň obohacující.

Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami formou individuální integrace je v souladu s evropskými i světovými trendy a je považováno za prioritní. Počet žáků s postižením začleněných do běžných škol se zvyšuje, proto by učitelé měli být všestranně připraveni na vzdělávání dětí podle jejich individuálních potřeb.

Na úspěšném průběhu integračního procesu se podílí řada faktorů. Jsou to především samotní žáci, dále učitelé a v neposlední řadě rodina. Tento projekt si bere za cíl posílit faktor – **učitelé**. Učitel, který je vybaven těmi správnými kompetencemi, napomůže zdárnému průběhu integrace.

Do běžných základních škol jsou nejčastěji integrovány děti s vývojovými poruchami učení, které znamenají velmi širokou škálu různých symptomů a projevují se různými potížemi při porozumění řeči, čtení, psaní, počítání, neobratnosti, nepozornosti a poruchami paměti. Vývojové (specifické) poruchy učení je termín označující heterogenní skupinu obtíží, které se projevují při osvojování a užívání řeči, čtení, psaní, naslouchání a matematiky. Tyto obtíže mají individuální charakter a vznikají na podkladě dysfunkcí centrální nervové soustavy. Vývojové poruchy učení tedy nepříznivě ovlivňují vzdělávací a osobnostní rozvoj dětí školního věku. Tím je ovlivněn rozvoj kognitivních a intelektových funkcí, který nemusí probíhat optimálně. Proto bychom měli těmto funkcím věnovat dostatečnou pozornost a rozvíjet je vhodnými speciálními nápravnými metodami. Při včasném zjištění poruchy a kvalitní reedukační péči a podpoře může dojít ke zmírnění či úplnému odstranění vzdělávacích obtíží.

Alarmující zvyšující se tendence nárůstu těchto poruch vyvolává potřebu a nutnost se touto problematikou zabývat a podrobně seznámit. Příznaky vývojových poruch učení způsobují selhávání dítěte ve školních výkonech a promítají se do úrovně jeho práce a koncentrace. Znemožňují dítěti správně reagovat, porozumět pokynům, plnit běžné úkoly a sledovat instrukce učitele v běžném tempu. Opakující se neúspěchy vyvolávají v dítěti pocity úzkosti, frustrace, strachu, které jsou mnohdy horší než porucha sama.

Jednotlivé aktivity projektu přispějí k rozšíření poznatků učitelů z oblasti teorie i praxe VPU. Do projektu je zapojeno 14 základních škol ve Zlíně (viz příloha I – Seznam základních škol ve Zlíně). V rámci průzkumu, který proběhl v měsíci únoru 2007 v těchto

školách, byli osloveni učitelé prvního stupně (1.-5. třída). Pedagogům byly nabídnuty následující možnosti zvyšování jejich znalostí:

1) Účast na akreditovaném kurzu v oblasti VPU. Po absolvování kurzu a úspěšném složení testu účastníci obdrží osvědčení o absolvování specializovaného kurzu. O účast projevilo zájem 55 učitelů.

2) Učitelé si mohli vybrat z nabízených speciálních pomůcek. Z důvodu dobrého vybavení škol těmito pomůckami projevili zájem malý počet učitelů. Softwarové produkty jsou zaměřené na vývojové poruchy učení – od firmy GeMIS, spol. s r.o., která se zabývá distribucí softwarových produktů zaměřených na vývojové poruchy učení.

3) Učitelé si mohli vybrat z nabídky odborné literatury:

a) *Pokorná*, Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení

b) *Topil*, Český jazyk s Tobiášem

c) *Kuchařová*, Příklady pro samostatnou práci žáků při odstraňování výv. poruch učení ve 3. ročníku ZŠ

4) Využití specializovaných webových stránek s problematikou VPU na internetu.

Cíl projektu:

Hlavním cílem projektu je zkvalitnit výuku pro žáky s VPU. Proškolení pedagogové v oblasti problematiky VPU a vybavení speciálními pomůckami, odbornou literaturou a možnostmi získávat nové zkušenosti a vzájemně si je předávat formou specializovaných webových stránek na internetu napomohou ke zkvalitnění výuky na běžných základních školách. Aplikací získaných informací a nových poznatků do praxe dojde k žádoucímu zefektivnění práce. Soubor nových informací přispěje k dalšímu poznání v oblasti VPU a prohlubování péče o děti s těmito poruchami. Kvalitnější forma individuálního přístupu přispěje k lepším školním výsledkům žáků a celkově přispěje ke zlepšení sociálního klimatu ve třídním kolektivu.

Zajištění podmínek nezbytných pro úspěšnou integraci dětí s postižením je předpoklad pro jejich základní i další vzdělávání, přípravu na pracovní uplatnění a budoucí samostatný život.

Podcíle projektu:

Cílem je využití ICT na prvním stupni základní školy v procesu nápravy vývojových poruch učení se zaměřením na dyslexii, dysortografii a dyskalkulii. Využít moderní softwarové produkty, které napomáhají při výuce dětí s těmito poruchami. Tím dojde k lepšímu začlenění žáků do výukového procesu. Programy vedou k efektivnímu vyučování těchto dětí. Zároveň mají aktivační prvek, kdy děti jsou motivovány k lepším výkonům formou hry. To vede k tomu, že jsou u dětí v edukačním procesu zaznamenány lepší výsledky.

Zajistit dětem odpovídající speciálně pedagogickou podporu prostřednictvím odborně proškolených učitelů. Zprostředkovat účast na programu vzdělávání pro učitele zaměřeném na základní orientaci v otázkách přístupu k integraci, na sociální dovednosti a metody práce s integrovanými dětmi.

Podpořit systém komplexní podpory dětí se speciálně vzdělávacími potřebami individuálně integrovanými v běžných školách.

Cílové skupiny:

První a nejdůležitější cílovou skupinou jsou samotní žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, a to žáci s VPU, kteří jsou individuálně integrováni v běžných školách. Jedná se i o děti, které by jejich postižení, např. zrakové, tělesné či sluchové, opravňovalo k zařazení do speciální školy, ale jejichž rodiče se rozhodli pro vzdělávání svých dětí v běžné škole formou individuální integrace. Další skupinou jsou samozřejmě rodiče těchto dětí, jejichž hlavním požadavkem je, aby škola jejich dětem poskytla co nejkvalitnější vzdělávání.

Další neméně důležitou cílovou skupinou jsou učitelé a ředitelé. V rámci této cílové skupiny je nutné zajistit dostatečnou odbornou způsobilost všech, kdo s integrovaným dítětem pracuje, protože přímo ovlivňuje kvalitu vzdělávání.

Partneři projektu:

Partnery projektu jsou organizace zřizované statutárním městem Zlínem. Jedná se celkem o 14 základních škol (viz příloha I – Seznam základních škol ve Zlíně). Dalším partnerem je Pedagogicko-psychologická poradna ve Zlíně. Veškerá práva a povinnosti partnerství

jsou podrobněji stanoveny v partnerských smlouvách. Souhlas partnerů – doložen v dokumentu *Prohlášení partnerů*, které tvoří nedílnou součást žádosti o dotaci.

Výstupy projektu:

- realizace kurzu (celkem 55 proškolených pedagogů)
- speciální pomůcky (dle přílohy V)
- odborná literatura (celkem 175 ks)
- vytvoření specializovaných webových stránek na internetu

Aktivita projektu:

1. Přípravná fáze (zahrnuje zpracování projektové žádosti, zajištění všech povinných příloh projektu).

1.1 Sestavení týmu a vymezení odpovědnosti.

Realizační tým:

- 1 projektový manager a koordinátor (zástupce SMZ)
- 1 ekonom
- 1 účetní
- + 1 zástupce z jednotlivé základní školy (bude určen ředitelem dotčené ZŠ)

Mzdové náklady (projektový manager plný úvazek, účetní a ekonom po částečném úvazku) jsou obsaženy v rozpočtu projektu (viz příloha IV).

2. Výběr dodavatele služeb – proškolení pedagogů v problematice VPU. V rámci této aktivity budou osloveny akreditované společnosti, které se zabývají vzděláváním v oblasti VPU. Výběr proběhne formou zjednodušeného výběrového řízení. S předkladatelem nejvýhodnější nabídky bude uzavřena smlouva. Uchazeči výběrového řízení budou vyzváni ke zpracování nabídky na základě těchto požadavků:

Sylabus kurzu (vzdělávacího programu):

Cíl kurzu: Rozšířit poznatky učitelů z oblasti teorie a praxe VPU - osvojení vědomostí, dovedností a praktických optimálních postupů pro práci s dětmi s VPU, získání základních dovedností v použití specifických metod a přístupů k dětem s těmito poruchami. Poskytnout možnost výměny zkušeností, seznámit s relaxačními technikami, které se dají použít v procesu reedukace.

Obsahová náplň kurzu:

1. Význam rozvoje péče o žáky se speciálními potřebami. Diagnostika v práci učitele. Vývojové poruchy učení (rozdělení, etiologie, výskyt, specifika jednotlivých poruch, negativní dopad na osobnost, socializace v kolektivu, neurotizace).
2. Zásady individuální nápravné péče. Cvičení k rozvoji sluchového vnímání (rozvoj sluchové analýzy, syntézy, diferenciacie, artikulační, rytmická a dechová cvičení); cvičení k rozvoji zrakového vnímání (zrakové rozlišování, zdokonalování zrakové paměti, směrová orientace, nácvik syntézy); cvičení k rozvoji grafomotoriky; cvičení pro děti s obtížemi v pravopisu. Individuální vzdělávací plán pro děti s VPU. Problematika dyskalkulie.
3. Závěrečný test. Po úspěšném složení testu účastníci obdrží osvědčení o absolvování specializovaného kurzu (vzdělávacího programu v oblasti VPU).

Metody práce:

- přednášky s praktickými ukázkami,
- zážitkové formy práce,
- analýzy konkrétních případových materiálů.

Kurz bude probíhat v prostorách menšího přednáškového sálu ve Zlíně, tudíž náklady na ubytování účastníků nevzniknou. Sál bude vybaven dataprojektorem a PC. Celkem bude proškolen 55 účastníků. Časový rozsah činí 16 vyučovacích hodin.

- 2.1 Stanovení termínu konání kurzu. Bude se jednat o dvoudenní seminář (sobota, neděle). Budou nabídnuty dva termíny. Vzhledem k vysokému počtu účastníků se kurz provede nadvakrát.

- 2.2 Realizace kurzu. Účastníci obdrží prezentace z průběhu celého kurzu a po úspěšném absolvování závěrečného testu osvědčení. Stravování je zajištěno v rámci projektu (oběd na každý den, nápoje). Na závěr účastníci obdrží upomínkový předmět.
3. Nákup speciálních pomůcek (dle přílohy V). Pomůcky budou nakoupeny od firem, které se zabývají prodejem těchto pomůcek. Pokud dodavatel pomůcky nedodá na vlastní náklady, bude využita poštovní zásilková služba. Náklady na poštovné jsou zahrnuty v rozpočtu.
4. Nákup odborných publikací. V rámci projektu budou zakoupeny odborné publikace. Knihy budou zakoupeny přes nakladatelství, ve kterých byly vydány. Pokud nebude možná dodávka v rámci vybraného smluvního knihkupectví ve Zlíně, bude využita zásilková poštovní služba. Dle seznamu budou předány na jednotlivé základní školy. Celkem se jedná o 175 ks publikací od následujících autorů:
- a) *Pokorná*, Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení **65 ks**
- b) *Topil*, Český jazyk s Tobiášem **50 ks**
- c) *Kuchařová*, Příklady pro samostatnou práci žáků při odstraňování výv. poruch učení ve 3. ročníku ZŠ **60 ks**
5. Internetové stránky. V rámci projektu budou vytvořeny a provozovány specializované internetové stránky s tematikou VPU. V rámci této aktivity budou osloveny společnosti, které se zabývají tvorbou a provozem internetových stránek. Výběr proběhne formou zjednodušeného výběrového řízení. S předkladatelem nejvýhodnější nabídky bude uzavřena smlouva. Odbornou garanci internetových stránek bude zabezpečovat partner projektu – *Pedagogicko-psychologická poradna ve Zlíně*.
6. Zpracování závěrečné zprávy projektu a vyhodnocení projektu.

Etapy projektu:

Projekt bude realizován v rámci dvou etap:

1. ETAPA	realizace aktivit: 1 –3, 6	období realizace: září – říjen, prosinec 2007
2. ETAPA	realizace aktivit: 4-6	období realizace: říjen 2007 – leden 2008

Hlavní milníky projektu:

1. zahájení realizace projektu	září 2007
2. výběr školitele - kurz, providera www stránek	říjen – listopad 2007
3. realizace kurzu	říjen 2007
4. ukončení projektu	leden 2008

Doba realizace:

5 měsíců

Místo realizace:

Zlín

Časový harmonogram:

Zahájení projektu: září 2007

Ukončení projektu: leden 2008

Finanční zajištění projektu:

viz příloha III

Rozpočet projektu

viz příloha IV

Plán publicity:

Projekt bude propagován na internetových stránkách města Zlína a na stránkách jednotlivých základních škol. Projekt bude propagován i na zřízených specializovaných internetových stránkách, které budou výstupem projektu.

Budou vytištěny letáky, které budou obsahovat základní informace o projektu, a rozdány rodičům žáků.

Publicita bude zajištěna pomocí tiskových zpráv, zpráv v tisku a v regionální televizi.

Odborné publikace, speciální pomůcky a osvědčení o absolvování kurzu budou obsahovat informace o finanční pomoci strukturálních fondů EU a budou opatřeny logy (EU, statutární město Zlín).

Průběh kurzu bude zdokumentován (fotodokumentace, prezenční listiny, CD). Účastníci kurzu obdrží pamětní předmět, který bude opatřen logy dle pravidel publicity.

5.2.1 Komentář k projektu

V praxi se osvědčuje používat krátké označení projektu. Zejména při tvorbě a následné realizaci kratší název urychluje komunikaci v řešitelském týmu.

Statutární město Zlín (SMZ) jako zřizovatel škol může žádat o dotaci pro všechny školy. Školy nemají dostatek finančních prostředků na profinancování projektů a současně personální zajištění pro tvorbu a následnou realizaci projektů. Celkově se administrativní proces zjednoduší, pokud se žadatelem stane město.

SMZ má zpracován Integrovaný plán rozvoje (IPR). IPR se opírá o hlavní vize rozvoje. Jednou z vizí je **rozvoj a zvyšování kvality služeb a života** (např. školství, sociální služby). Ostatní vize jsou orientovány např. na zkvalitnění dopravní obslužnosti, růst ekonomické výkonnosti, růst zaměstnanosti. Oblast zkvalitnění školství není dále řešena. IPR vycházel z koncepcí, které byly městem zpracovány. Oblasti školství se týká **Koncepce rozvoje tělovýchovy a sportu ve městě Zlíně na období 2004–2006** (zpracována v roce 2000). Žádný dokument neřeší problematiku integrace na běžných školách. Vize rozvoje školství je v IPR definována velmi obecně, a to jako zvyšování kvality života.

Projekt musí být napsán tak, aby mohl být přesně podle popsanych aktivit realizován. Důležitou úlohu hraje správné složení realizačního týmu. Projekt není sólová záležitost, ale týmová spolupráce – aktivně a efektivně spolupracující tým odborníků.

Evropská unie zavádí nový termín, a to je tzv. *milník projektu*. Jedná se o pojem označující dosažený předem stanovený výstup projektu, může označovat začátek a konec určitého časového úseku. Splnění milníku je současně kontrolním mechanismem (např. ukončení etapy, podpis smlouvy apod.).

Při obdržení dotace je příjemce povinen dodržovat *pravidla publicity*. Což znamená – převzetí odpovědnosti za přijetí informačních a propagačních opatření, která mají být prováděna v souvislosti s pomocí strukturálních fondů EU.

EU také doporučuje zpracovat projekt s využitím metodiky tzv. *logického rámce*, který je základem pro řízení projektového cyklu. Jedná se o vysoce účinný, plánovací a pracovní nástroj vhodný pro identifikaci a analýzu problémů na straně jedné a definování cílů a stanovení konkrétních aktivit k řešení těchto problémů na straně druhé. V rámci této metody se připravovaný projekt testuje jak z hlediska vhodnosti a přiměřenosti pro řešení daného problému, tak z hlediska jeho proveditelnosti a trvalé udržitelnosti. Logický rámec se používá při přípravě, realizaci a vyhodnocení projektu. Má svůj význam v každé etapě projektového cyklu; stanoví, čeho by mělo být realizací projektu dosaženo, obsahuje objektivně ověřitelné ukazatele, kterými lze měřit dosažení cílů a provádět efektivní monitoring, a tvoří základ pro následné hodnocení projektu. Logický rámec k projektu „Pomáháme dětem s VPU“ tvoří přílohu VI.

Návrh projektu v této práci neobsahuje nutné přílohy (např. doklad o právní subjektivitě žadatele, usnesení o finančním krytí, kontaktní údaje a jména zodpovědných osob atd.). Systém tvorby projektu v rámci dotační politiky EU představuje velkou administrativní zátěž, a to jak před realizací, tak i během realizace projektu. Předkládané žádosti spolu s povinnými přílohami tvoří často několikakilový elaborát.

Návrh projektu obsahuje pouze základní popis. Při vypracovávání žádosti by se informace o projektu musely podstatně rozšířit. Pro účely této práce postačí zkrácená verze návrhu projektu.

ZÁVĚR

Výchova mladé generace a příprava na plnohodnotný život jsou významné a náročné úkoly vyspělé společnosti. Na formování osobnosti člověka se ve velké míře podílí škola. V procesu výchovy člověka je kladen důraz nejen na výchovu a vzdělávání, ale také přijetí do společnosti, respektování okolím, začlenění do sociálních skupin. To je hlavním posláním a cílem integrace, a to nejenom pro děti s vývojovými poruchami učení. Je pravdou, že pokud je ve třídě handicapované dítě, stupňuje se náročnost práce učitele. Každý z těchto žáků má však právo na kvalitní vzdělávání, proto by měli mít všichni pedagogové dostatek informací a materiálů, jež by danému žákovi napomohly překonat jeho výukové obtíže.

Integrace žáků s poruchami učení nevyžaduje náročné stavební úpravy, finanční vícenáklady, nákladné kompenzační pomůcky. Potřebuje spíše učitelské pochopení a toleranci. I přes obtížnou diagnostiku, náročnou reedukaci představují potenciál, který má smysl rozvíjet.

Provedený průzkum prokázal odbornou i lidskou připravenost učitelů věnovat se žákům s těmito obtížemi. Učitelé mají zájem se neustále vzdělávat a získávat nové informace o této problematice např. prostřednictvím internetu.

Cílem mé práce bylo na základě průzkumu ve 14 zlínských školách vytvořit projekt „Pomáháme dětem s VPU“ a napomoci jeho následné realizaci. Bude však záležet na politické ochotě tento projekt přijmout a na výsledku procesu jeho hodnocení. Až oznámením o přidělení dotace a následným úspěšným uskutečňováním projektových aktivit bude splněn můj osobní cíl.

Závěrem bych ráda nechala zaznít myšlenky Zelinkové, které mě v souvislosti s psaním této práce nejvíce oslovily:

„Pro nezasvěcené mohou být všechny děti, ať už trpí dyslexií, dyskalkulií, ADHD, či dyspraxií, líné, nevychované, bez zájmu, neukázněné. Společné jsou jim ve většině případů pocity méněcennosti, nepochopení, osamění a bezmocnosti. Z toho často pramení sekundární poruchy chování, kterými se tyto děti snaží na sebe upozornit. Jsou to psychologicky zdůvodnitelné reakce na situace, do kterých se dostávají a které neumějí řešit. Ať už tyto děti označujeme jakkoli, snažme se vcítit do jejich obtíží. Pokud neznáme reedu-

kační postupy, můžeme alespoň projevit pochopení, pochválit snahu, netrestat za projevy poruchy, hledat pozitivní stránky jejich osobnosti“ (Zelinková, 2003, s. 214).

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. *Dysgrafie*. 1. vyd. Praha: B Print, 2005. ISBN 80-903579-2-X.
- [2] KAPROVÁ, Z. *O problémech žáků s poruchami učení a cestách jejich řešení*. 2. opr. vyd. Praha: TECH-MARKET, 2000. ISBN 80-86114-32-5.
- [3] KUBICKÁ, E. *Metody práce při úpravě poruch učení u dětí druhého ročníku základní školy*. 1. vyd. Ostrava: Grafie, 1994.
- [4] MATĚJČEK, Z. *Vývojové poruchy čtení*. 2. upr. vyd. Praha: SPN, 1974.
- [5] MERTIN, V. *Individuální vzdělávací program*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-033-4.
- [6] MICHALÍK, J. *Školská integrace žáků s postižením na základních školách v České republice*. 1. vyd. Olomouc: UP, 2005. ISBN 80-244-1045-1.
- [7] MICHALOVÁ, Z. *Specifické poruchy učení na druhém stupni ZŠ a na školách středních*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: TOBIÁŠ, 2001. ISBN 80-7311-000-8.
- [8] MONATOVÁ, L. *Pedagogika speciální*. 1. vyd. Brno: MU, 1995. ISBN 80-210-1009-6.
- [9] MÜLLER, O. a kol. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. 1. vyd. Olomouc: UP, 2001. s. 11. ISBN 80-244-0231-9.
- [10] NOVÁK, J. *Využití výpočetní techniky pro zdravotně postižené*. 1. vyd. Brno: Paido, 1997. ISBN 80-85931-3.
- [11] POKORNÁ, V. *Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-228-9.
- [12] POKORNÁ, V. *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. 3. opr. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2001. s. 210, 250. ISBN 80-7178-570-9.
- [13] ŘÍČAN P., KREJČÍŘOVÁ D. a kol. *Dětská klinická psychologie*. 4. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. s. 162. ISBN 80-247-1049-8.
- [14] SELIKOWITZ, M. *Dyslexie a jiné poruchy učení*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2000. ISBN 80-7169-773-7.

- [15] SOVÁK, M. *Defektologický slovník*. 3. upr. vyd. Jinočany: H&H, 2000. ISBN 80-86022-76-5.
- [16] VÍTKOVÁ, O. (ed) *Integrativní speciální pedagogika. Integrace školní a sociální*. 2. rozš. a přepr. vyd. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9.
- [17] ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-544-X.
- [18] ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení*. 10. rozš. a přepr. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 10, 214. ISBN 80-7178-800-7.

DALŠÍ POUŽITÉ ZDROJE

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

Směrnice MŠMT č.j.: 13 710/2001-24 ze dne 6. 6. 2002 k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení

Metodický pokyn MŠMT ČR k zajištění péče o děti se specifickými vývojovými poruchami učení v základních školách č.j.: 23 472/92-21

Metodický pokyn MŠMT č.j.: 13 711/2001-24 k vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení nebo chování

www.fi.muni.cz

www.mestozlin.cz

www.strukturalnifondy.cz

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ADHD	Attention Deficit Hyperactivity Disorder (porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou).
ČR	Česká republika.
ESF	Evropský sociální fond.
EU	Evropská unie.
IPR	Integrovaný plán rozvoje.
IVP	Individuální vzdělávací plán.
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.
RMZ	Rada města Zlína.
SMZ	Statutární město Zlín.
SPC	Speciální pedagogické centrum.
SVP	Speciální vzdělávací potřeby.
OP	Operační program.
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna.
VPU	Vývojové poruchy učení.
ZMZ	Zastupitelstvo města Zlína.
ZŠ	Základní škola.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Ukázka psaní dítěte s dysgrafií.....	17
Obr. 2. Čtení s okénkem.....	35
Obr. 3. Členění tříd podle zaměření výuky.....	40
Obr. 4. Členění dle počtu žáků.....	40
Obr. 5. Členění podle klasifikace dysporuch.....	42
Obr. 6. Informovanost respondentů v oblasti VPU.....	43
Obr. 7. Nejčastější přístupy při výuce žáků s VPU.....	43

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Přehled četnosti používaných speciálních pomůcek.....	46

SEZNAM PŘÍLOH

- P I Seznam základních škol ve Zlíně.
- P II Formulář dotazníku.
- P III Zdroje krytí projektu.
- P IV Rozpočet projektu.
- P V Speciální pomůcky.
- P VI Logický rámec projektu.

PŘÍLOHA P I: SEZNAM ZÁKLADNÍCH ŠKOL VE ZLÍNĚ

Základní škola Emila Zátopka, Zlín, Štefánikova 2701, příspěvková organizace tel.: 577 439 068 ředitel: Mgr. Lubomír Vývoda e-mail: zsstef4@zlinedu.cz www.zsez.zlin.indos.cz	Škola s rozšířenou výukou TV ve sportovních třídách plavání, ledního hokeje (od 4. ročníku), atletiky (od 6. ročníku). Souběžně se sportovními třídami existuje vždy jedna třída bez sportovního zaměření. Škola vyučuje podle vzdělávacího programu Základní škola. Výuka cizích jazyků od 4. ročníku: angličtina a němčina. Možnost soukromé výuky cizích jazyků již od 1. ročníku.
Základní škola Zlín, Slovenská 3076, příspěvková organizace tel.: 577 210 284 ředitel: Mgr. Otto Procházka zsslov@zlinedu.cz	Škola poskytuje vzdělávání podle vzdělávacího programu Základní škola. Ve škole jsou kromě běžných tříd zřízeny specializované třídy pro žáky s vývojovými poruchami učení (zejména dyslexie). Z cizích jazyků se vyučuje angličtina a němčina. Možnost využití 2 počítačových učeben.
Základní škola Komenského I, Zlín, Havlíčkovo nábř. 3114, příspěvková organizace tel.: 577 210 495 ředitelka: Mgr. Ilona Garguláková zskomjedna@zlinedu.cz www.zskomjedna.zlinedu.cz	Škola s rozšířenou výukou výtvarné výchovy poskytuje vzdělání podle vzdělávacího programu Základní škola. Výtvarně nadaným dětem nabízí zařazení do tříd s rozšířeným vyučováním Vv již od 1. ročníku. Od 1. ročníku nabízí soukromou výuku cizích jazyků a nepovinný předmět gymnastika. Součástí výuky na I. stupni je i hra na flétnu. Nabízí široký výběr kroužků v rámci prevence (jazykové, výtvarné, keramické, sportovní, dyslektické, práce na PC aj.) a školy v přírodě.
Základní škola Komenského II, Zlín, Havlíčkovo nábř. 2567, příspěvková organizace tel.: 577 210 076 ředitel: Mgr. Milan Alex zskomdva@zlinedu.cz www.zskomenskehodva.aktualne.cz	Škola pracuje podle projektu Základní škola. Od 3. ročníku jsou zřízeny třídy s rozšířenou výukou Tv (fotbal, aerobic, sportovní gymnastika). Od 1. ročníku kroužky angličtiny, němčiny, fotbalu, keramiky, logopedie, dyslexie, grafomotoriky. V rámci volitelných předmětů pohybové hry, francouzština, výtvarná výchova, informatika. Možnost využití dvou počítačových a dvou jazykových učeben.
Základní škola Zlín, Kvítková 4338, příspěvková organizace tel.: 577 213 405 ředitelka: Mgr. Eva Plachá zskvitkova@zlinedu.cz www.zskvitkova.zlinedu.cz	Škola s rozšířenou výukou cizích jazyků, přijímá žáky do 3. tříd z oblasti města Zlína na základě výběrového řízení.

Základní škola Zlín, Komenského 78, příspěvková organizace tel.: 577 102 189 ředitel: Mgr. Pavel Nedbal zsmalkom@zlinedu.cz www.zsmalkom.zlinedu.cz	Škola spolupracuje s výtvarným oborem ZUŠ - Malenovice. Možnosti zájmové činnosti: tělovýchovné činnosti, sebeobrana dívek i chlapců, jazykové kurzy a počítačové kroužky.
Základní škola Zlín, Štefánikova 2514, příspěvková organizace tel.: 577 210 772 ředitel: Mgr. Miroslav Nejezchleba zs9@zlinedu.cz www.zs9.zlinedu.cz	Bezbariérová škola s možností integrace tělesně postižených dětí. Možnost soukromé výuky cizích jazyků již od 1. ročníku. Výuka informatiky.
Základní škola Zlín, Dřevnická 1790, příspěvková organizace tel.: 577 210 204 ředitelka: Mgr. Jitka Gavendová zsbartosova@zlinedu.cz www.zsbartosova.zlinedu.cz	Škola vyučuje podle vzdělávacího programu Základní škola. Nadaným dětem nabízí od 6. ročníku souběžně třídy s rozšířenou výukou matematiky a přírodovědeckých předmětů. Ve škole pracuje řada zájmových kroužků.
Základní škola Zlín, tř. Svobody 868, příspěvková organizace tel.: 577 104 964 ředitelka: PaedDr. Zdeňka Jančíková zsmalsvob@zlinedu.cz www.zsmalenovice.wz.cz	Škola poskytuje talentovaným žákům rozšířené hudební vzdělání. Na škole se vyučuje od 4. ročníku angličtina a němčina. Je zde zřízena třída pro nadané děti.
Základní škola Zlín, Mikoláše Alše 558, příspěvková organizace tel.: 577 431 387 ředitel: Mgr. Petr Štefánek zsmalse@zlinedu.cz	Škola ve zdravém prostředí pod lesem. Možnost výuky jazyka anglického od 1. třídy za úplat. Široká nabídka mimotřídních a mimoškolních aktivit.
Základní škola Zlín, Nová cesta 268, příspěvková organizace tel.: 577 914 233 ředitel: Mgr. Jaromír Vařák zsstipa@zlinedu.cz www.zsstipa.zlinedu.cz	Škola vyučuje podle projektu Základní škola. Pro žáky 1.-3. ročníku je zajištěna výuka angličtiny za úplatu. Ve škole je umístěna pobočka ZUŠ - obor hudební, taneční a výtvarný. Výuka informatiky. Škola je zapojena do projektu „Ekoškola“.
Základní škola Zlín - Želechovice, 4. května 336, příspěvková organizace tel.: 577 902 014 ředitel: Mgr. Michal Cholek zszelech@zlinedu.cz www.zszelech.zlinedu.cz	Škola vyučuje podle vzdělávacího programu Základní škola. Od 4. ročníku se vyučuje angličtina a němčina. Žákům na II. stupni umožňuje výběr volitelných předmětů. Všeestranné sportovní vyžití, možnosti jazykových kroužků. Výuka na počítačích.
Základní škola Zlín, Okružní 4685, příspěvková organizace tel.: 577 112 361 ředitelka: RNDr. Lenka Honová zsokruzni@zlinedu.cz	Na I. stupni se vyučuje podle projektu Obecná škola, na II. stupni navazuje projekt Základní škola, v každém ročníku jedna třída s rozšířenou výukou Tv se zaměřením na odbíjenou. Škola je zařazena do

www.zsokruzni.zlinedu.cz	Sítě zdravých škol ČR. Velký počet zájmových kroužků a jazykových kurzů, ozdravné pobyty žáků v tuzemsku i zahraničí, příměstské tábory školní družiny, dvě počítačové učebny připojené na internet, které mohou žáci i veřejnost využívat v odpoledních hodinách.
Základní škola Zlín, Křiby 4788, příspěvková organizace tel.: 577 143 447 ředitel: Mgr. Zdeněk Mikoška zskriby@zlinedu.cz www.zskriby.zlinedu.cz	Škola vyučuje podle vzdělávacího programu Základní škola. Je zařazena do Sítě zdravých škol ČR. Pohybově nadaným dětem nabízí sportovní třídy házené s rozšířenou výukou tělesné výchovy (přípravky od 1. ročníku). Nový sportovní areál s umělým povrchem. Výuka jazyka anglického a německého, výuka na počítačích. Škola nabízí: víkendové pobyty v rámci protidrogové prevence, ozdravné pobyty žáků, prázdninové akce školní družiny. Velký výběr zájmových kroužků.

PŘÍLOHA P II: FORMULÁŘ DOTAZNÍKU

Dobrý den,

jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, obor Sociální pedagogika. Chci Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku, který využiji v rámci bakalářské práce a zároveň bude sloužit jako podklad pro napsání projektu a následné podání žádosti o dotaci s cílem zkvalitnit výuku. Věnujte mu, prosím, patřičnou pozornost. Děkuji Vám za čas, ochotu a trpělivost, kterou budete věnovat vyplnění dotazníku.

- 1) Název a adresa školy.....
- 2) Ročník třídycelkový počet žáků ve třídě z toho chlapců děvčat.....
- 3) Zaměření výuky třída běžná třída hudební
 třída jazyková třída přírodovědná
 třída výtvarná třída sportovní
 třída specializovaná
(prosím, vyspecifikujte)
- 4) Vypište, prosím, počet žáků ve třídě s:
a) dyslexií chlapců dívek
b) dysgrafií chlapců dívek
c) dysortografií chlapců dívek
d) dyskalkulií chlapců dívek
e) kombinací dysporuch chlapců dívek
- 5) Máte dostatek informací, které byste uplatnil/a/ při výuce žáků s:
a) dyslexií ano ne
b) dysgrafií ano ne
c) dysortografií ano ne
d) dyskalkulií ano ne

6) Vaše škola má speciální učebnu s odpovídající vybaveností PC a softwarem pro výuku žáků s VPU: ano ne

7) Vaše škola se dostatečně věnuje žákům s poruchami učení:

ano ne

pokud jste zvolil/a/ variantu **ano**, popište, jak se žákům s VPU věnujete:

.....
.....

pokud jste zvolil/a/ variantu **ne**, popište, v čem vidíte hlavní problém:

.....
.....

8) Využíváte při výuce speciální učební pomůcky? Vhodnou variantu označte křížkem.

Pomůcka	ANO	NE	Mám zájem vyzkoušet
Čítanka pro dyslektiky			
Slabiková skládačka			
Šimonovy pracovní listy (grafomotorika)			
Bludiště			
Když dětem nejde čtení 1, 2			
Hrajeme si s jazykem			
Pravopisná cvičení hrou			
Pracovní listy pro dysporuchy			
Dysortografické tabulky			
Kuličky, knoflíky, fazole			
Bzučák k rozlišení kr. a dl. samohlásek			
Čtenářské tabulky pro výuku čtení			

Svazky špejlí			
Leporela			
Textilní písmena			
Tvrdé a měkké kostky			
Matematická pexesa			
Speciální software (výukové programy)			

9) Máte zájem absolvovat bezplatný akreditovaný kurz o problematice poruch učení a možnostech jejich nápravy? ano ne

10) Měli byste zájem o následující knihy (metodické příručky) týkající se výuky žáků s VPU?

a) *Pokorná*, Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení

ano ne

b) *Topil*, Český jazyk s Tobiášem

ano ne

c) *Kuchařová*, Příklady pro samostatnou práci žáků při odstraňování výv. poruch učení ve 3. ročníku ZŠ

ano ne

11) Využíval/a byste internetové stránky informující o problematice výuky žáků s VPU? ano ne

Zde je prostor pro vyjádření Vašich připomínek, rad, námětů apod.

PŘÍLOHA P III: ZDROJE KRYTÍ PROJEKTU

ZDROJE KRYTÍ	Zdroje v Kč	%
veřejné spolufinancování	400 000,00	100,00
<i>strukturální fondy</i>	340 000,00	85,00
<i>příspěvek z národních veřejných zdrojů</i>	60 000,00	15,00
z krajského rozpočtu		0,00
obecního rozpočtu	60 000,00	15,00
jiné národní veřejné zdroje financování	0,00	0,00
úvěrové zdroje financování	0,00	0,00
z bankovního úvěru		0,00
ze soukromé půjčky		0,00
z úvěru veřejného orgánu		0,00
ostatní zdroje žadatele	400 000,00	
vlastní zdroje žadatele	400 000,00	
přímé výnosy projektu (specifikujte)		
ostatní zdroje žadatele (specifikujte)		
ZDROJE FINANCOVÁNÍ CELKEM	400 000,00	100,00

PŘÍLOHA P IV: ROZPOČET PROJEKTU

ROZPOČET PROJEKTU	Projekt celkem				
	Výdaj	Měrná jednotka	Počet jednotek	Jednotková cena (v Kč)	Náklady (v Kč)
1. Osobní výdaje					90 000,00
1.1 Hrubé mzdy a platy – plný úvazek 1x	měsíc	5	5 000,00		25 000,00
1.2 Hrubé mzdy a platy – částečný úvazek 2x	měsíc	5	2 500,00		25 000,00
1.3 Odvody sociálního a zdravotního pojištění placené zaměstnavatelem			40 000,00		40 000,00
2. Věcné výdaje					129 005,00
2.1 Materiál					0,00
2.1.1 Speciální pomůcky (členění viz příloha V)	ks				48 500,00
2.1.2 Odborná literatura – Pokorná	ks	65	445,00		28 925,00
2.1.3 Odborná literatura – Topil	ks	50	90,00		4 500,00
2.1.4 Odborná literatura – Kuchařová	ks	60	98,00		5 880,00
2.1.5 Papírnické potřeby	ks	20	70,00		1 400,00
2.2 Pronájem přednáškového sálu	akce	2	10 000,00		20 000,00
2.3 Stravné (2x oběd, nápoje) v rámci dvoudenního kurzu	osoba	55	360,00		19 800,00
3. Externí služby					171 595,00
3.1 Poradenství a přednášky (kurz)	osoba	55	1 500,00		82 500,00
3.2 Zřízení www stránek	akce	1	50 000,00		50 000,00
3.3 Údržba www stránek - technicky	měsíc	12	1 100,00		13 200,00
3.4 Údržba www stránek - odborně	měsíc	12	2 000,00		24 000,00
3.5 Zhotovení fotek v rámci projektu	ks	79	5,00		395,00
3.6 Poštovné a balné (dobírky)	ks	6	250,00		1 500,00
4. Výdaje na publicitu					9 400,00
4.1 Letáky	ks	100	18,00		1 800,00
4.2 Materiál (CD, fotoalbum)	ks	5	200,00		1 000,00
4.3 Pamětní předměty (pro účastníky kurzu)	ks	55	120,00		6 600,00
5. Ostatní					0,00
6. Celkové způsobilé výdaje					400 000,00

PŘÍLOHA P V: SPECIÁLNÍ POMŮCKY

Název pomůcky	Počet pomůcek	Cena za ks	Cena celkem v Kč
Kuličky, knoflíky, fazole	3	180,-	540,-
Bzučák k rozlišení kr. a dl. samohlásek	4	300,-	1 200,-
Pravopisná cvičení hrou	7	67,-	469,-
Čítanka pro dyslektiky	7	170,-	1 190,-
Čtenářské tabulky pro výuku čtení	3	150,-	450,-
Tvrdé a měkké kostky	5	350,-	1 750,-
Svazky špejlí	3	120,-	360,-
Speciální software (výukové programy)	10	1 650,-	16 500,-
Pracovní listy pro dysporuchy	8	89,-	712,-
Matematická pexesa	5	163,-	815,-
Slabiková skládačka	7	46,-	322,-
Šimonovy pracovní listy (grafomotorika)	8	70,-	560,-
Leporela	6	160,-	960,-
Hrajeme si s jazykem	9	48,-	432,-
Bludiště (výukový program) - dysgrafie	10	1 650,-	16 500,-
Textilní písmena	4	200,-	800,-
Dysortografické tabulky	10	350,-	3 500,-
Když dětem nejde čtení 1, 2	6	240,-	1 440,-
CENA CELKEM (s DPH)			48 500,-

PŘÍLOHA P VI: LOGICKÝ RÁMEC PROJEKTU

LOGICKÝ RÁMEC			
Projekt: Pomáháme dětem s vývojovými poruchami učení (VPU)			
<i>Popis projektu</i>	<i>Objektivně ověřitelné ukazatele</i>	<i>Zdroje k ověření</i>	<i>Předpoklady a rizika</i>
Cíl projektu: ZKVALITNIT VÝUKU PRO ŽÁKY S VPU Podcíle: * proškolení pedagogy v oblasti VPU * zlepšit technické vybavení o speciální pomůcky, speciální odborné publikace	* proškolení pedagogové * úspěšně absolvovaný vzdělávací kurz * odborné publikace, speciální pomůcky	* prezenční listina * výstupní test * objednávky, faktury * dodací listy * účetní evidence * analýza (k dispozici)	* provázanost činností * finanční prostředky-nedostatek * zajištění udržitelnosti projektu * vyhlášení vhodného dotačního programu * schválení záměru RMZ a profinancování ZMZ
Účel projektu: Proškolení pedagogové v oblasti VPU a speciální technické vybavení pro výuku žáků s VPU napomohou ke zkvalitnění výuky na běžných základních školách ve Zlíně.	* 55 pedagogů ze ZŠ absolvuje spec. kurz do 4 měsíců od zahájení projektu * vybavenost speciálními pomůckami a odbornou literaturou * možnost získávání nových informací na specializovaných stránkách	* evidence o absolvování kurzu – kopie osvědčení, prezenční listiny z kurzu, hodnotící zpráva z kurzu * lepší školní výsledky žáků * zlepšení sociálního klimatu ve třídním kolektivu * aplikace získaných informací a nových poznatků do praxe vedoucí k zefektivnění práce s žáky, kvalitnější individuální přístup	* předfinancovatelnost * existující technické a organizační vztahy, nedostatek znalostí * vyčlenění finančních prostředků – schválení radou a zastupitelstvem města
Výstupy projektu: 1. projekt bude řízen (tým) 2. 55 proškolených pedagogů (kurz na problematiku VPU) 3. zakoupení speciálních pomůcek pro výuku žáků s VPU 4. 175 nakoupených odborných publikací na téma VPU 5. zřízeny a provozovány specializované internetové stránky s tematikou VPU 6. projekt byl propagován na www města,	* pedagogové sami projeví zájem o konkrétní nabídky, tudíž je budou využívat při výuce	* evidence organizace * pracovní smlouvy * přihlášky, prezenční listiny * monitorovací zprávy * dokumentace projektu * internetové stránky * smlouvy s dodavatelem * smlouvy s provozovatelem služeb * tiskové zprávy * letáky * DVD, články v tisku * internetové stránky * pracovní smlouvy	* existence vhodných dodavatelů služeb (akreditace) * zajištění kvalitních servisních služeb * zajištění udržitelnosti projektu (spolupráce, výměna zkušeností)

základních škol, tiskové zprávy, zprávy v regionálních denících, TV, letáky 7. vytvořeno 1 pracovní místo na plný úvazek a 2 na částečný			
<u>Klíčové činnosti (aktivity):</u> 1.1. sestavení týmu a vymezení odpovědnosti + za každou ZŠ jedna kontaktní osoba 2.1. provedení analýzy – je k dispozici (viz pozn.) 2.2. nábor účastníků na kurz 2.3. výběr školitele 2.4. výběr termínu kurzu 2.5. realizace kurzu 3.1. výběr dodavatele speciálních pomůcek 3.2. nákup + reexpedice pomůcek 4.1. výběr dodavatel odborných publikací na téma VPU 4.2. nákup + reexpedice publikací 5.1. výběr providera www stránek 5.2. zřízení www stránek 5.3. výběr provozovatele www stránek 6.1. propagace na www stránkách 6.2. vytištění informativních letáků 6.3. vydání tiskových zpráv 6.4. zajištění publicity projektu v tisku a v regionální televizi 6.5. zpracování závěrečné zprávy projektu	* analýza současného stavu integrace na zlínských ZŠ a zjištění zájmu pedagogů o nabízené služby, pomůcky, knihy	<i>Časový harmonogram:</i> Začátek projektu: září 2007 analýza je k dispozici září 2007 září 2007 září 2007 říjen 2007 září 2007 říjen 2007 říjen 2007 říjen 2007 říjen 2007 listopad 2007 prosinec 2007 září – prosinec 2007 říjen 2007 průběžně průběžně Konec projektu: leden 2008	* výběr kvalitních dodavatelů * spolupráce ZŠ

Pozn.: Během měsíce února 2007 byl proveden průzkum za účelem zjištění počtu integrovaných žáků s diagnostikovanou poruchou učení na základních školách ve Zlíně a při této příležitosti byla pedagogům nabídnuta možnost si různými formami doplnit vzdělání v oblasti VPU.